D. I. M. E. N. T. D.

QUÆSTIONES MEDICÆ DUODECIM

AB ILLUSTRISSIMIS VIRIS

R. R. D. D. JOANNE-FRANCISCO IMBERT Cancellario ampliſſimo & Judice, HENRICO HAGUENOT Decano Venerando, ANTONIO FIZES, FRANCISCO DE SAUVAGES, FRANCISCO DE LAMURE, GABRIELE-FRANCISCO VENEL, CAROLO LE ROY Regis Conſiliariis, Medicis, & Profeſſoribus meritiſſimis.

PROPOSITÆ

In Aulâ Epiſcopali Monſpelienſi coràm Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo D. D. FRANCISCO - REGINALDO DE VILLENEUFVE, Monſpelienſium Epiſcopo, Comite Melgorii, & Montisferrandi, Marchione Marqueroſæ, Barone Salvii &c. Regi à Conſiliis ſecretioribus.

Pro Regiâ Cathedrâ vaccante

Per promotionem R. D. JOANNIS-FRANCISCI IMBERT Profeſſoris Regii ad Cancellariatum dictæ Univerſitatis.

Quas Deo favente, & auſpice Dei-parâ propugnabit triduò integro manè & ſerò diebus 19. 20. & 21 menſis Februarii anni 1761.

IN AUGUSTISSIMO LUDOVICEO MEDICO MONSPELIENSI

GASPARDUS-JOANNES RENÉ Monſpelienſis D. M.

MONSPELII,

Apud AUGUSTINUM-FRANCISCUM ROCHARD, Regis & Univerſitatis Medicinæ Typographum unicum. 1761.

INVENIT
ET
PERFICIT
jean . excud.

ILLUSTRISSIMÆ
SCIENTIARUM SOCIETATI REGIÆ
MONSPELIENSI
CUM ALMÂ QUÆ PARISIIS EST ACADEMIÂ, CONJUNCTÆ.

VIRI ACADEMICI ILLUSTRISSIMI,

Quàm decorè, quàm humaniter, apud vos hoſpitentur Muſæ, quam cordi vobis ſit Artium ſplendor & incrementum, jam diù veſtra etiam celebritas fecit, ut tum inter noſtros, tum inter exteros nullus omninò ignoret.

Quibus igitùr auſpiciis utar ego fauſtioribus, ut in lucem me proferam de Palmâ diſputaturus, quam ſi veſtro judicio valeam promereri, nihil eſt quod ultrà exoptem, Sublimi feriam ſidera vertice.

Enim verò ſi Populari aurâ civilique ſtudio tantoperè delectamur, propterea quod ſine illis beatutidinem vitæ nullam eſſe poſſe benè cordati judicavere, quantò propior medullis voluptas adeſt ſenſuſque jucundior, habere exiſtimationem & gratiam virorum in omni genere Litterarum & Doctrinæ exercitatiſſimorum!

Tunc enim quaſi novâ ingenii & virtutis acceſſione, noſtra nobis evaneſcit tenuitas, factoque ad ſapientum benevolentiam aſcenſu, ad illorum quoque naturam & decus erectos nos facilè arbitramur.

Atquè ea ſunt ingeniorum incitamenta , ingentes illi ſtimuli quibus Artium fortuna promovetur & creſcit : quæ ſi è medio tollantur, Artes vileſcere neceſſum eſt , & cum illis præcipua rei publicæ ornamenta interire.

Nam etſi multò laudabilius ſit laudem aſpernari ſtrenuè , quam ambitioſiùs ancupari , attamen quæ noſtra eſt hominum infirma conditio , ad præclarè facta vix unquàm allicimur niſi ſpe utilitatis cujuſdam , nec virtus ipſa dulceſcit ſuaviùs , quam cum illita laude & gloriâ commonſtratur.

Quod quidèm expertum me eſſe libenter confitebor , qui magna Bella , & quæ forſan vires excedant meas , minùs impavidè agitarem , niſi daret animos , & virtutem incitaret veſtræ comparandæ laudis immenſa cupido.

Favete igitùr Athletæ , quem ſui commilitones vocant invictiſſimum , nec credunt , quemque veriùs ego , credite Viri Illuſtrimi , veſtrum vellem appellare ; qui de ſe prolixiùs ſi forſan hic dixiſſe videbitur , hoc illi condonandum , quod de vobis eggregiè dicere imparem ſe planè ſentiat. Vetuit dein ſummi Præſidis veſtri ſumma modeſtia , nè de ipſo unum quidèm proferrem verbum ; quæ lex quàm non ſatis æqua ſit, cum bonâ illius veniâ, affirmare non dubitarem , ſi tam mihi facilè foret eleganter Scribere , quàm illi , ſapere altè , agere ſemper pulchrè & rectè , praeſſe cum beneficentiâ & ſinè faſtu. Valete ,

VIRI IMMORTALITATE DIGNISSIMI ,

Offerebat XI°. Kal. Martii. Anni M. DCC. LXI.

Dedictiſſimus vobis
& Cliens & Servus.

GASPARDUS-JOANNES RENÉ D. M. M.

QUÆSTIO PRIMA.

Quænam ſint organa ſecretoria excretoriaque Bilis cyſticæ, & quinam præcipui Morbi ab hac vitioſâ Bile pendentes?

BINA deſiderantur in propoſitâ diſquiſitione; 1°. Scilicet ut perpendantur, quænam ſint organa ſecretoria excretoriaque Bilis cyſticæ; 2°. Quinam diverſi ſed præcipui morbi ab hac vitioſâ Bile pendentes: his ut fiat ſatis, & vela tractationis noſtræ expandamus, primam problematis partem ex Anatomicis eruamus.

Hepar vaſtiſſimum viſcus, mediante peritonæo diaphragmati adhærens, in hypochondrio dextro poſitum, indè versùs latus ſiniſtrum porrigitur. Munus hujus conſiſtit in ſecretione humoris bilioſi, à ſanguine per venam portarum aſportato ſeparati, qui per peculiares ductus minores, & tandem in truncum & canalem collectus, quem ductum hepaticum vocant anatomici, ex hoc per diverticulum communem choledochum, ad inteſtinum duodenum tranſmittitur.

In ſingulari capſulâ hepati annexâ, pluribus tunicis conflatâ, veſiculâ ſeu cyſtide felleâ vulgo dictâ, colligitur idem humor, adſervatur, & peculiari etiam ductu, qui cyſticus dicitur, in ipſum quoque duodenum hac ratione defertur. Veſicula hæc fellea, pyriformis, peculiare receptaculum, quibuſdam tamen animantibus denegatum, ſub majori hepatis lobo & intra imam ejus crepidinem inſidet, cui adnectitur, interventu vaſorum ſanguineorum, communis tunicæ, & proceſſus capſulæ Gliſſonianæ (a); latus versùs quo hepati figitur, pluribus adnectitur filamentis, propriam hepatis ſubſtantiam

(a) Bianchi de hepate. t. 1. p. 100.

penetrantibus, quæ inter reperiuntur ductus, poros inter Biliarios & veſiculam communicantes, ductus hepatico-cyſtici nominati (*a*).

Jam verò undenam Bilis cyſtica ſuam habeat originem, non una eademque eſt ſcriptorum conſenſio: exiſtimant quidam hujus capſulæ tunicam, glanduloſam eſſe, quæ ſeparet Biloſum à ſanguine humorem, quam irridet confabulationem immortalis Author eximii tractatus de Morbis hepatis. Alii putant, quod per peculiares & proprios ductus cyſtico hepaticos ibi congeratur; non nulli per ductum hepaticum in veſiculam ingeri ſtatuunt: nos Clariſſimorum Virorum experimentis ſuffragantes, credimus, ad hanc cyſtim tendere Bilem hepaticam, per cyſticum canalem, partim etiam per plures minimos ductulos Biliarios, ex hepate immediatè ad veſiculam vergentes (*b*); nec Celeberrimi Halleri moramur argumentis (*c*), qui ligato ductu cyſtico, vel calculo cyſtici ductus iter præpediente, præter mucum inſipidum, ex accinis tunicarum (ut credit) ſeparatum, nihil veſiculâ ineſſe voluit: quibus poſitis, manifeſtum fit, quod cum Bilis in propriâ cyſtide non ſeparetur, omnes accini glanduloſi in ſubſtantiâ hepatis reperiundi, ductus hepaticocyſtici ab his in veſiculam tendentes, ipſeque hepaticus ductus quo partim aſportatur, pro meris liquoris hujuſce cyſtici organis ſecretoriis habendi ſint: unicus datur ductus excretorius, cyſticus nempe, qui pluribus frenis celluloſis interiùs revinctus, in numeroſas rugas eminet, quæ conjunctim aliquam valvulæ ſpiralis ſpeciem referunt, is ſiniſtrorſum ad hepaticum migrans, bini per angulum acutum uniti, ductum choledochum conſtituunt.

His compendiosè poſitis, alteram nunc problematis partem attingamus. Morborum ex Bile cyſticâ vitiatâ naſcentium, ingens apud Authores reperitur numerus. Peccare poteſt Bilis hæc, vel quantitate, vel qualitate, aut excretionis defectu; notando quod ſi non debito excernatur modo, morbi tunc à quantitate, aut qualitate pendentes ortum inde trahere poſſint, quia majori copiâ coacervata, nimiam propter moram, vitia contrahat. Ab his pendentes præcipui Morbi, (ut mentem noſtram ſcriptis meritiſſimi Univerſitatis Cancellarii Jure quodam accommodemus (*d*);) ſunt.

(*a*) Winslou trait. du Bas-ventre n°. 296.

(*b*) Teſtatur Illuſt. Bianchi hiſt. hepat. p. 111 & 112 quod vaſa hæc quorum duplicem conſtituit claſſem, ſæpius perſcrutatus in bobus, equis, ſuibus & moloſſis, à veſicula ad remotiores & minutiores pororum Biliarium propagines progredientia conſpexerit. Jam antea notabiliter cava fluidoque Bilioſo ſaturata, fuerant detecta à Gliſſonio, Rudbeckio, Blancardo, Bartholino, Verheieno aliiſque.

(*c*) Prim. Lin. phiſiol. n°. 690.

(*d*) *Vide* eximium tentamen de Calc. Bili. prop. pro Baccal. an 1758 cap. 8. de Morb. &c.

1°. Icterus ; morbus cachecticus decolor ; varias ſui complecti- tur ſpecies in flavum namque , viridem , nigrum , nativus cutis muta- tur color ; quæ mutatio refluxui Bilis ad ſanguinis oceanum , moxque cum ipſo circulationis legibus ad habitum corporis exteriorem , debe- tur (a). Hujus cauſarum numero adſtruenda ſunt, ea , quæ excretionem verſus tubum inteſtinalem præpediunt, obſtructione veſicæ felleæ, emiſſarii cyſtici, aut canalis choledoci, quibus anſam præbent Bilis ſpiſſa , viſcoſa , tenax &c.

2°. Cyſtitis ſeu inflammatio veſicæ felleæ ; in hoc enim caſu extrema arteriarum cyſticarum, nec-non ramificationes venæ portarum textu- ram veſiculæ perreptantium, ſanguine infarciuntur, obſtruuntur, cætera accedunt inflammationi neceſſaria ; quæ cuncta à congeſta & exupe- rante Bile, nec-non à calculis in cyſtidis cavo efformatis , natales de- bent ; facile etiam hinc patet colica cyſtica, à vaſorum nempe & mem- branarum diſtenſione ; vel ipſiuſmet veſicæ membranularum ruptio (b).

3°. Bilioſus veſicæ felleæ hydrops , hunc fieri opinatur Illuſtr. Imbert , quotieſcumque Bilis cyſtica , proprio receptaculo copioſiſſime coacervata, neque per bibula vaſorum revehentium oſcula propor- tionaliter reſorpta, inhabilis eſt de cætero tranſitui è veſiculâ ad duodenum , ob penitus obturatum à calculis collum veſiculæ, ductum cyſticum , choledocumve.

4°. Tandem calculorum Bilioſorum efformatio ; pluries namque in humano corpore gigni, tum Cadaverum apertura, tum millena Prac- ticorum teſtantur obſervata ; his non ſola infeſtatur veſicula fellea ; ductus cyſticus & meatus choledocus, obſiti non ſemel conſpiciuntur ; de quorum vario efformationis modo , non eſt quod ſolliciti ſimus : Horum præſentia , morbos ſupra memoratos ut plurimum procreare ſolet , ut luculentiſſimè à jam laudato merit. Cancellario fuit demonſ- tratum.

Non hi ſoli ſunt affectus ab hâc vitioſâ Bile pendentes, cum enim alimentorum digeſtioni & chyli elaborationi, in duodeno opituletur ; hujus deffectu, vel vitio , male ſubactus & eleboratus fit chylus, plurium morborum exin ſoboles , dequibus non hic differendi locus, ex quibus collatis patet.

Quænam ſint organa ſecretoria excretoriaque Bilis cyſticæ & quinam præcipui morbi ab hac vitioſâ Bile pendentes.

(a) Pulmones quoque colore citrino in ictero tinctos , obſervavit Zachias Quæſt. Med. legal. t. 3. conſil. 15 & in viro icterico , non tantum omnia viſcera , oſſa etiam & cartilagines flavo colore tinctos vidit Dolæus Encycloped. Med. Dogm. lib. 3. pag. 261.

(b) Vid. idem Tent. de Calculis pag. 87.

QUÆSTIO SECUNDA.

An ſtructura Anatomica Pulmonum magnam lucem afferat in explicandâ hujus viſceris inflammatione?

QUAM eximiam utilitatem accuratior corporis humani, per diligentiorem anatomen acquiſita cognitio fæneret, nemo non videt. Niſi enim quis, partis iſtius, in quâ cauſa morboſa tyrannidem ſuam exercet; & cui firmius inhæreſcit, certam, quoad ſtructuram & uſum, habeat notitiam, is non ſolidum de morbo judicium, aptè indicare poteſt. Cum itaque nobis propoſitum fuerit, num Anatomica Pulmonum ſtructura, magnam lucem afferat in hujus explicandâ inflammatione, fabrica & uſus illius viſceris, veniunt priùs animadvertenda.

Pulmo, corpus ſpongioſum, immediatum reſpirationis organum, thoracis cavitate coercetur; in duos lobos principes dividitur, à ſe invicem ope mediaſtini diremptos; major eſt Pulmo dexter, itemque frequentiùs in tres lobos ſemiſectus, binos tantùm ordinariò obtinet ſiniſter, rurſùs uterque lobus in minores & minimos ope celluloſæ telæ, textus interlobularis nomine donatæ, per media intervalla diviſos, tandemque in cellulas exiguas, membranoſas, inter ſe communicantes, reſolvitur. Per celebres ſunt Anatomici qui contendant dari fibras carneas, contractiles, illis cellularum membranulis intermedias, de quibus tamen certior à nonnullis obſervatio deſideratur. Pulmoni exterior membrana, ſimplex, tenuis, plevræ continua, intervalla lobulorum pontis inſtar tegit; interior verò, pro textus cellularis expanſione à Vinſlouvio habita, intimos loborum receſſus penetrat; vaginamque vaſis pulmonaribus, uſquè quo pericardium ſubeant, ſuppeditat.

Quadrifariàm dividi ſolent vaſa ſubſtantiam pulmonum, pro majori parte, conſtituentia, in aërea nimirùm, ſanguifera, limphatica & nervea. Aërem in Pulmones adducit aſpera arteria, ductus à larynge ortus, membranaceus partim, partim cartilagineus; hic ad curvaturam arcus aortæ, in duos ramos, trunco ſimiles finditur, quorum uterque in ſuum abit Pulmonem, ubi miras patitur ſubdiviſiones; donec decreſcente cartilagine, ultimi bronchiorum ramuli, membranei fiant. In interiori aſperæ arteriæ parte, & per totum ramorum tractum, ſedent

ſedent glandulæ, ſubnigræ, ſat conſiſtentes, per exiguos ductus poris ſimiles, cum cavo tracheæ communicantes, quarum uſus adhùcdum iu ambiguo.

Sanguifera Pulmonum vaſa ſunt, arteria & vena pulmonaris; illa à dextro cordis ventriculo ortum trahens, pervenit, aſcendendo, ad diviſionem bronchiorum, bifariàm tunc dividitur & ſuum uterque ramus ingreditur Pulmonem, ibi in innumerabiles ramos ramuloſque, textu interlobulari ſuffultos, infinitis anaſtomoſibus inter ſe communicantes, diviſi, deſinunt tandem in venulas, quæ eaſdem ac arteriæ, per omnem Pulmonum textum, paſſæ diviſiones; quadruplici trunco adunatæ, in unum coeunt ſinum Pulmonalem vocatum, reducemque ſanguinem in auriculam ſiniſtram, & ex eâ in ventriculum ſiniſtrum devehunt. Non hæc ſola ſunt vaſa ſanguifera, dantur prætereà arteriæ venæque bronchiales, quæ Pulmonum nutritioni inſervire creduntur.

Duplex vaſorum limphaticorum genus eſt in Pulmonibus; alia, valvuloſa, vaſorum aliorum, internum viſceris illius textum perreptantium, iter ſequentes, limpham in ductum thoracicum revehunt, alia verò in ſuperficie Pulmonum reticulum efformant, horum obſcurus adhùcdum exitus, aut decurrendi modus. Pluribus & etiam nervis gaudent Pulmones, per totam ſuam compagem diſtributis. Adſunt tandem vaſa tenuia, limphatica bronchialia dicta, rorem limphaticum è ſanguine ſecretum vehentia, qui in cavum bronchiorum effuſus, nunc ſenſibili, nunc inſenſibili formâ, mediante aëre, expirationis momento, foràs amandatur.

Copia ſanguinis quæ Pulmonem ſubit, æqualis eſt illi, quæ ad totum corpus, eodem tempore, defertur, patet hinc ſumma viſceris hujus utilitas; conſiſtit præcipuus ejus uſus, in fovendâ ſanguinis circulatione; cum enim variè plicata & contorta fuerint ſanguifera Pulmonum vaſa, neceſſum erat ut ab aëre, inſpirationis tempore, Pulmones ingreſſuro, expanderentur veſiculæ, & evolutis ſic vaſis per eorum parietes repentibus, facilè poſſet exerceri ſanguinis circuitus: per totum quoque corpus circularem hunc motum fovet Pulmo, ut ex eo liquet, quod læsâ reſpiratione, ægrè admodùm ac motu interturbato peragatur circuitus, penitùs verò ſufflaminatâ, cordis & ſanguinis circularis motus pereat: in atterendâ etiam, ſubigendâ & miſcendâ ſanguinis compage, multùm inſervire luculentiſſimum eſt.

His de Pulmonum fabricâ & uſu propoſitis, inſtitutum nunc proſequamur. Ex primariis humanum genus excruciantibus morbis, omnium maximè, principatum tenent inflammationes: tot enim diverſas corporis noſtri partes aggrediuntur, pro variâ ſede diverſum nomen adeptæ, ut vix ullus ſit acutus morbus, qui ab eâ non pendeat, aut

ſaltem qui hanc citiùs, vel minùs citò, ſibi comitem non adjungat. Has inter meritò eminet, illa quâ Pulmones infeſtantur, quæque peripneumonia nuncupatur; ſtipatur febre acutâ continuâ, difficultate reſpirandi, tuſſi, ſputo ut plurimùm cruento & dolore pectoris gravativo.

Difficilem ſanguinis tranſitum, in vaſis pulmonum arterioſis ſanguiferis minimis, vigente, imò & quandòque adauctâ, cordis & arteriarum vi truſivâ, cauſam eſſe continentem peripneumoniæ, ſat receptum eſt, ideò quod eâ poſitâ, ponantur ſimptomata morbum conſtituentia, abſque eâ, difficulter concipi poſſint; quibus habitis, evidenter patet, cognitâ ſemel ſtructurâ Anatomicâ Pulmonum, facilè explicari poſſe viſceris hujus inflammationem; & quidèm.

Ab aëre, in Pulmones immediatè agente, vaſa fulciuntur ſanguinea; hoc adjuvatur & acceleratur ſanguinis circuitus: facilè igitur interturbabitur ſanguinis motus, ægrèque Pulmones permeabit cruor, ſi elatere nimio, vel fracto gaudeat; ſi caliditate aut frigiditate nimiâ peccet; ſi partibus hæterogeneis, aut venenoſis ſit inquinatus; nam vel nimiâ aut præcipiti, vel inſufficienti aut languidâ aërearum veſicularum explicatione, rarefactione vel denſitate ſanguinis, imminutâ vel cohibitâ pulmonari perſpiratione, diverſiſque pro variâ indole, aërem conſpurcantium miaſmatum effectibus, per vaſcula Pulmonum præpedietur ſanguinis transfluxus, hinc peripneumonia,

Vaſa præterea ſanguifera, in molli & ſpongioſo hoc viſcere, ſummè tenuia ſunt, contorta & complicata, ad hæc ſolus appellit venoſus ſanguis, ut elaboratione fiat arterioſus; ſi ergo cruor quantitate, qualitate, vel in motu vitiatus, copioſiùs ad Pulmones detrudatur, aëriſque de cæterò indoles, & actio in Pulmonum vaſcula, quantitati, qualitati, aut motui ſanguinis viſcus illud tranantis, non reſpondeant; hujus facilè ſubſequetur inflammatorius morbus, ut Vere & Autumno frequenter experiri datur. Quibus perpenſis, jure quodam concludere fas eſt.

Structuram Anatomicam Pulmonum magnam lucem afferre in explicandâ viſceris hujus inflammatione.

QUÆSTIO TERTIA.

Quibuſnam auxiliis diverſorum Venenorum in Corpus humanum actioni ſuccurendum?

VARIA inter, quæ in univerſo Artis noſtræ ambitu digna ſunt, ut altâ indagine & accuratiori perluſtrentur ſcrutinio, locum certè mereri videntur Venena & modus quo ipſis eſt opitulandum: quot enim & quantas edant ſtrages, mens meminiſſe horret. Amplior quidem eſt demandata Provincia, ut in omnibus punctis abſolvi poſſit; aſt in graviſſimo enodando problemate, operæ & tempori parcemus.

Venenum, ex Meadio (*a*), illud omne dicitur, quod parvâ copiâ datum, animantium vitæ ità contrarium eſt, ut vel per os ſumptum, vel extrinſecùs adhibitum, ei deſtruendæ ſufficiat, aut ſaltem funeſtos producat effectus. Cum de Venenis eo proprio nomine donatis ſermo ſit; ea tantum intellecta volumus, quæ in minutiſſimâ ut plurimùm ſui quantitate, inſignem corpori noxam inferunt; attamen ut egregiè annotavit Sennertus (*b*), ea omnia quæ quandoque proſunt, è Venenorum numero non ſunt excludenda, nec ea pariter quæ quandoque nocent in Venenorum numerum refferenda ſunt; fidem de cætero faciunt obſervata, fuiſſe nonnullos adeò Venenis aſſuefactos (*c*), ut etiamſi doſi portentosâ aſſumerentur, nihil tamen indè damni perpeſſi fuere.

Trifariàm Venena dividit Boerhavius. 1°. Nimirùm in ea quæ vaſa conſtringunt, aut erodunt. 2°. In ea quæ liquida coagulant. 3°. tandem in ea quæ motum humorum circulatorium interturbant; verùm cum adeò intricata horumce plurium actio lateat, ut conjecturis, ut plurimùm inſiſtere neceſſum ſit; nos, miſſis omnibus, quæ Venenorum agendi modum in corpus humanum ſpectant,

(*a*) Mead. Examen Venenorum introduct. p. 1.

(*b*) Pract. Libr. 6 Part. 5 Cap. 1. quod fuſiùs in 5°. probl. enucleatur.

(*c*) Mercurial. de Venenis Lib. 1. Cap. 6. reffert anum quamdam, 30 Cicutæ dragmas, abſque noxâ, deglutire conſueviſſe. Gaſpar à Reies in Elyſio Jucund. Quæſt. Campo, memorat de Filio Cambaiæ Regis adeò Venenis educato, ut Muſcæ ſolo ſuctu, interirent. Narrat Rodiginus Lib. 11. Cap. 13. Puellam, à Rege quodam Indorum, doloſo munere, Alexandro Magno fuiſſe oblatam, quæ ſputo appropinquantes, & coeuntes reſpiratione, interimeret.

prout à nobis non expetita, adeoque hic ſupervacanea; horum tantùm effectus, conſtanti clinicorum obſervatione Compertos, ipſis que opitulantia auxilia, enucleare conſilium duximus.

Triplex naturæ regnum peculiaria Venena profert; communior hinc & receptior apud ſcriptores diviſio, in Venena vegetabilia, mineralia, & Animalia: horum potentiſſima in regno Animali hoſpitantur, quæ morſu ordinariò, ictu, vel afflatu, ab animantibus rabie vel irâ percitis, communicantur; noxia & quoque non nulla exiſtunt, ſi cum Cibo vel potu deglutiantur: ſecundum tenent locum Venena, quæ minerale regnum ſuppeditat; his proximè accedunt quædam è vegetabilibus: in quo ordine, pro virium tenuitate, pertractando (nè nimiùm increſcat opella) eminentiora tantùm & uſitatiora proponemus, quibus quidem poſitis, aliorum praxis facili negotio derivabitur. Sint itaque

VENENA ANIMALIA.

1°. Venenum, quò non ſævius, quò non nocentius ullum, hydrophobicum. Plura ſunt huic obnoxia animantia, frequentiùs verò cæteris Cani, Lupo, Vulpi, morbus oritur. Morſu ſæpiſſimè hominibus communicatur; varia tamen proſtant obſervata (*a*), virus è ſolo ſpumæ attactu ſerpere poſſe, quandoque etiam aliis modis. In ſalivali humore latere ut plurimùm Venenum hocce (*b*), nemo ibit inficias; quod quidem à Rabioſis, ſanis animantibus, viâ quâlicumque infuſum; multiplicia ac tetra ſimptomata producere, aptum eſt: horum præcipuum & ex omnium conſenſu pathognomonicum, per quod definiri ſolet morbus, eſt horror aquæ & potulentorum; cætera verò, cum variè à variis enarrentur, vix ad idem morbi genus pertinere videntur,

(*a*) Mathiolus in 6 Dioſcoridis Cap. 36. Cæl. Aureli. acut. Morb. Lib. 3. Cap. 9. Palmarius Lib. 6. de Morb. contag. Skenckius Libr. 7. P. 848. præterea Fernelius, de Lupo rabioſo memorat, cujus carnem eſitantes in rabiem acti ſunt. & Lemery. Act. Acad. 1706 de ſanguine epoto. Narrat Hoffmannus de hydrophobiá per coïtum communicata; poteſt etiam ſerpere ex inſpirato aëre ab Animali rabido expirato, vid. Aretei Morb. acut. Lib. 1. Cap. 7. & Obſerv. D. Razoux in Diar. Novemb. 1757. tandem ſpontè in homine fuit producta; narratur in Miſcel. Nat. Curioſ. 1706 de Juvene, qui irâ excandeſcens, digitum momordit, unde hydrophobus intra 24 horas factus eſt; Mulierem vidit Malpighius Oper. poſth. hydrophobam à morſu Filiæ Epilepſiâ correptæ vid. etiam Vanſwieten T. 3. Pag. 537. & Brogiani de Ven. narrat vidiſſe bis hydrophobiam ab acutis Morbis exortam.

(*b*) Confer. egreg. Diſſer. Illuſtr. Sauvages, Theſ. merit. Aſtruc. Monſp. propug. anno 1719. & Celeb. Vanſvieten.

tur, hæc idcircò brevitati ſtudentes, ſilentio premimus.

Quamvis Venenum hoc valdè activum & penetrans ſit; in corpus tamen receptum, ſæpe diù latet, priuſquàm vim ſuam exſerat (*a*); ſrequentiſſimè vero circà quadrageſimum à ſuſcepto Veneno diem, interdùm citiùs, ubi præſertim ſaliva immediatè infecta fuerit, ſeſe manifeſtare, exemplis probat Illuſtr. Sauvages.

Varia omni ævo, ad virus hocce debellandum, fuerunt celebrata auxilia; hæc præcipuè, quæ à rabioſo Animali deſumuntur, hujus hepar vel carnem aſſumi ſuadent non nulli, alii pilos vulneri apponendos eſſe volunt, quæ anilia eſſe commenta meraſque nugas, agnoſcunt prudentiores bene multi: cineres Cancrorum fluviatilium, vel ſolos, vel additis Thure & Gentianæ radice, miris laudibus effert Galenus: pulverem habet *Palmarius*, cujus tantam eſſe credebat efficaciam, ut nullâ vulneris habitâ curâ, quocumque victu uterentur demorſi, certa ſanatio ab ejus uſu poſſet ſpectari: multùm laudat *Meadius* pulverem Antyliſſum dictum, qui conflatur è Lichene cinereo terreſtri & Pipere nigro: Acetum pro ſpecifico commendatur à Kramero (*b*), præſertim ſi addatur Pulvis Cantharidum, &c. dequibus certiorem experientiam deſideramus, hanc verò cum ſanioribus excogitamus medendi methodum.

Duo in hydrophobiâ veniunt diſtinguenda tempora, unum ſcilicet in quo demorſi futurum ſibi timent morbum, alterum verò in quo experiuntur; ſic quoque binæ curatoriæ methodi: quoad primam; ſtatim à ſuſcepto contagio, ſcalpello circumcidenda eſt Pars, ne altius inde prorepat, admovenda dein vulneri cauteria, volunt plures ut abſciſsâ parte, Aquâ ſale marino turgidâ, vel aceto abluatur, alii cucurbitulas, hirudines, ſcarificationes faciunt multi; verùm ſi locus hæc reſpuat auxilia, cathæreticis tunc & pyroticis utendum; laudantur in hunc finem Lapis infernalis, Præcipitatum rubrum &c. cautè interim eſt attendendum, ne vulnus citiùs coaleſcat, & Veneni ſeminia concludat; hinc ſupurationi inſiſtendum.

Veneni miaſmata, ad ſanguinis alveum delata, educenda, vel alteranda ſunt; vena idcircò plus minuſve ſecetur; purgatio identidem inſtituatur, Emetico-catharticis; blandis dieureticis, urinæ ſunt proritandæ; proſunt mirificè & extolluntur, medicamina è Mercurio deprompta, tum internè ſumpta, qualia ſunt Panacea mercurialis, Mercurius dulcis, Turpethum minerale (*c*); tum, quod ſatius ducimus,

(*a*) Conſul. Act. Acad. Monſpel. 1730. Aſtruc de hydroph. Mead. Tentam. 3. P. 79. Fabr. Hild. Cent. 5. Obſerv. 86. is Matronam novit quæ per 30 annorum ſpatium, ſingulo ſeptennio, recrudeſcentiam Veneni patiebatur.

(*b*) Vid. Eſſais & Obſerv. de Med. d'Edimbourg T. 7. Pag. 106.

(*c*) Doctor James Turpethum minerale æquè eſſe ſpecificum in hoc morbo vult, ac aliud quodcumque pro ſuo morbo vid. Diar. erudit. menſis Septembr. 1744.

leves ſed repetitæ, Unguenti Neapolitani (in parte præcipuè demorſâ) inunctiones; non neglectis interim diluentibus, ſubacidis, varis lactis generibus, Balneis &c.

Dum verò confirmatæ hydrophobiæ, ſeſe in conſpectum produnt ſimptomata, ſpes eſt in anguſto, & vix ullus vitat libitinam, omnia idcircò tentanda, nam in evidenti mortis periculo, ex *Celſi* præcepto, *ſatius eſt anceps experiri remedium quam nullum*, modò tamen fatum inde non acceleretur; adhibenda ſunt venæ ſectiones, balnea, Nitroſa, Mercurialia intùs & extùs, aliaque; verùm iis peractis, mors ſæpiſſimè medentis partes agit.

2°. Venenoſa inter animantia, non infimum tenet locum Vipera. Pluribus de ipſius hiſtoriâ & anatome, ad præſens inſtitutum non pertinentibus, prætermiſſis; arbitramur cum *Redi*, *Meadio*, aliiſque, hujus Venenum eſſe liquorem ſubflavum, veſiculis duabus depoſitum, ad radices dentium inciſoriorum, quod vulneri ab ipſo Animali, aut inſtrumento quodam facto, inſtillatum, citò de medio tollit. Hæc ſolent reſcenſeri, morſum ſubſequentia ſimptomata; pars non ſolum demorſa, ſed non numquam vicinia, in tumorem vario colore ſtipatum elevantur; dolor inſignis, ægrotantem miſerè affligit; accedunt languor, totiuſque corporis debilitas; pulſus celer fit, debilis & quandòque intermittens; motùs convulſivos frigidus comitatur ſudor; ſupervenit icterus; adſunt vomitus bilioſi, ſingultus, ſincopes aliaque ſexcenta, mors ipſa tragædiam claudens, niſi promptior medela.

Tota pendere videtur curandi ratio, ut Venenum ſtatim extrahatur, ut inhibeatur ne ad interiora ſerpat, & ut ſi quid jam in ſanguinis oceanum penetraverit, Antidotis Valentioribus expugnetur; nihil idcircò utilius excogitarunt veteres, ſcarificationibus & cucurbitularum applicatione, ferrum ignitum parti admotum ſuadet Boylæus, pulverem Pyrium deſuper accendi vult Lemeryus; opem ferre poſſunt ligaturæ, ſuctiones, affricata axungia Viperina, vel caput ejuſdem cruentum vulneri impoſitum, allium contuſum applicatum, cujus eſus utiliſſimus (*a*), coctæ Viperinæ carnes & comeſæ (*b*), Oleum Olivarum quod pro certiſſimo ab Anglis celebratur Antidoto (*c*); conducunt Theriacalia, alexiteria, ſudorifica; ſed

(*a*) Riverius Cent. 4. Obſerv. 96.

(*b*) Confer. Theſ. 2. Illuſt. Imbert pro Cathæd. vac. an. 1749. ſunt qui virtutem diaphoreticam carni Viperæ denegant, aſt perperam, & præter multa, retulit nuper Clar. C.... Practicus hujus Urbis, ſe ab eſu Viperarum, Anguillarum more conditarum, copioſè ſudaſſe.

(*c*) *Vaterus* de novo Antidot. adv. Viper. morſ. verùm D. D. *Geofroy* & *Hunauld* ab Acad. Pariſ. deſignati, ut id examinerent, poſt multa experimenta, nihil certi ſtabiliri poſſe pronuntiarunt vid. Act. Acad. 1737.

nullum, ex Obſervatis Illuſt. Bernardi de *Jeuſſieu*, alkali volatili, tum extùs, tum intùs adhibito, datur tutius certiusque remedium.

3°. Aranei, duorum ſunt generum, ex Naturæ Curioſis, vel biocculares vel octocculares, quorum plures dantur ſpecies, aliæ aliis Venenoſiores: celebris eſt, ex octonoculari genere, Araneus, Tarentula dictus (*a*); frequens reperitur in Apuliâ, æſtivis temporibus, urente præſertim caniculâ, inſidias ſtruit, & ore Venenato impetit, Hieme verò morſus, vel nullus, vel innocuus. A Tarentulâ demorſi, ictum perſentiunt haud abſimilem ei, quem Apis infligit, brevi tamen partem, circulus liveſcens, flavus, aut niger inficit, & inflammatorius exoritur tumor, nunc dolore, nunc verò ſtupore inſigni ſtipatus; paucis à morſu elapſis horis, anxietatibus, diſpnœâ, cardialgiis, univerſi corporis debilitate, corripitur æger: tremor aliquandò artus occupat; interroganti, quid ſentiat? nullum ſæpius reſponſum præbet, aut mœſtâ inconditâque voce, necnon turbato vultu, pectus digito deſignat: hæc & alia à Baglivio in Tarantatis obſervata, non ſunt ægrotantibus ſingulis communia, ſed variant, pro Tarentularum naturâ (*b*), ægri temperie, & calore magis minùſve urente, per æſtatem quotannis ſolet morbus exaſperari; notando quod morbum, cæteroquin endemicum, quocumque iverint affecti, ſecum ferant (*c*); diuturnitate tamen temporis, & adhibitis adhibendis, curari ſolet.

Eadem in curatione Tarantiſmi uſurpanda veniunt auxilia, quæ jam dum de Viperâ monuimus; verùm, ex Authorum relatis, multum in paroxiſmo opitulatur Muſica; auditis enim cytarhædis, ſenſim quaſi redivivus, ad ſaltandum proſilit æger; donec in largos ſudores corruat, quieſcit poſteà, & pauco elapſo tempore, ad ſaltus denuò ſe accingit, quod quidem exercitium, per quatuor dies ſolet peragi, ſicque alacrior evadit.

4°. Buffo Venenoſus à Medicis cenſetur; hujus Venenum, mictu præſertim, cuti aſperſum, deleteriam exſerit vim, niſi pars ſtatim urinâ vel aqua ſalſa abluatur.

5°. Scorpio animal eſt colore ſubatro, ex hujus imo corporis cauda producitur, cujus extremo, aculeus recurvus & cavus, Venenum continens, adhæret. Innoxii ſunt certis in regionibus, in calidiori-

(*a*) Sunt qui Morbum hunc in dubium revocant, verùm vid. *Bagl.* & *Tozzi* Libr. 1 P. 38. narrat de Militibus Hiſpanis, qui incolis ludentes, ſeſe morderi paſſi ſunt moxque graviſſimis correpti ſimptomatis, periere. Vid. etiam Brogiani de Ven. Pag. 56.

(*b*) Ex Baglivio. Cap. 6. Pag. 615 alia producit ſimptomata, Tarentula ſubalbida; alia, ſtellata; alia tandem, uvæa, quæ poſteriores, priori periculoſiores.

(*c*) Meyſſonier des Malad. extraord. & Nouvel P. 31. narrat ſe Noviſſe Monſpelii Medicinæ Studioſum Tarentiſmi paroxiſmo correptum, qui per Muſicam, Aquam vitæ, & Eſſentiam Roris Marini ſanatus fuit.

bus vero Venenati, noſtratium etiam ictus, periculoſus non ſemel fuit obſervatus. Præſentiſſimum remedium eſt, Oleum in Scorpiones diù qu ſervati fuere, eoque vulnus illiniendum; ipſe Scorpius contritus parti applicandus eſt, qui ſibi ipſi egregium eſt medicamen; an virtute attractivâ? an vero alexiteriâ effectum ſuum præſtet? peritioribus relinquimus diſquirendum: Aſſam fœtidam cum vino appoſitam celebrat Arnaldus noſter Villanovanus; quæ jam memorata aliis prævalent Antidotis: conducunt intus Alexipharmaca.

6°. Cantharides, Muſcæ ſunt, coloris eleganter viridis, ſplendeſcentes, & odoris fœtidi. Venenatam ipſis ineſſe vim, plura ſunt quæ demonſtrent, cuti exterius admotæ, inflammant, veſicas excitant; nimiâ doſi, eadem quæ intus ſumptæ. non numquam procreant, renes ſcilicet & veſicam afficiunt, exulcerant, mictum cruentum, urinæ difficultatem, pruritum immanem in pudendis, Venerisque cient ſtimulum: quam virulentam Cantharidum naturam, pluribus luculenter adſtruxit experimentis *Baglivius* (*a*), memorans, binos Canes, injectis in jugularem venam, unciis duabus tincturæ Cantharidum, cum aquâ Cardui benedicti factæ, primò aquea & viſcoſa vomuiſſe, deindè humi cecidiſſe, vehementiſſimè ſitiiſſe, alimenta reſpuiſſe, ac demum convulſos periiſſe; in quorum aperto Cadavere, nigerrimus ſanguis & diſſolutus, minimis veluti Olei guttulis perfuſus apparuit, ſanis de cæterò viſceribus, exceptâ veſicâ urinariâ, in quâ nulla muſcoſitas, quâ naturaliter obducitur, fuit reperta.

Aſſumptis Cantharidibus, danda eſt ſtatim opera, ut è corpore ejiciantur; laudantur in hunc finem vomitoria, ex aquâ tepidâ & juſculis pinguibus; ut earum obtundatur acrimonia, largâ æger epotet copiâ lacticinia, Oleoſa, mucilaginoſa; non neglectis cliſteribus ex diluentibus & Oleoſis; in veſicam injiciantur decocta emollientia; conducunt etiam ſemicupia; Camphora cum Oleo Amigd. dulc. ſoluta, pro egregio Cantharidum correctivo prædicatur (*b*).

VENENA MINERALIA.

1°. Mineralium Venenorum vehementiſſimum cenſetur, Mercurius Sublimatus corroſivus: nihil aliud eſt præparatio hæc, quam Mercurii vivi cum acido Salis Marini miſcela (*c*): hoc aſſumpto lingua &

(*a*) Baglivi de uſu & abuſu Veſicant. Cap. 1. Exper. 1. & 2. Pag. 647.

(*b*) Groënvelt de tuto Canthar. uſu inter. Verùm Fullerus in Pharm. domeſt. P. 86. id expertus pernegat.

(*c*) Adduntur in præparando Nitrum & Vitriolum, ut facilius ſuccedat operatio, dum Salis parti alcalinæ adunantur, ſicque acidum liberius factum, Mercurium faciliùs aggredi queat, ſed nullum horumce cum Mercurio connubium.

& fauces exaſperantur, exulcerantur, adſunt truculenta ventriculi & inteſtinorum tormina; viſcidæ, ſpumoſæ, cruentæque materies vomitu & alvo rejiciuntur, intolerabilis intùs æſtuat calor, ſitis urget ardentiſſima, ſuperveniunt deliquia, ſudores frigidi, tendinum ſubſultus, convulſiones, brevi mors.

Veneno hocce domando, ſæpiùs impar Medicina; adnittendum ſtatim eſt, ut vomitu concitato amandetur; largâ manu uſurpanda veniunt, aqua præſertim, ex Sydenhamio, Oleum tepidum, Butyrum recens, juſcula pinguia; ad lenientia deinceps, lacticinia, mucilaginoſa recurrendum; opem etiam præſtabunt, ſtatim poſt aſſumptum Venenum, Alkalia fixa (*a*); quæ hactenùs memorata, totum abſolvent curationis ſcopum.

2°. Arſenicum eſt Sal volatile metallicum, cujus triplex reſcenſetur ſpecies, album ſcilicet ſeu Criſtallinum, flavum & rubrum: è ſubſtantiâ quâdam cobaltum dictâ, ſublimatione extrahuntur; potentiſſimè corrodunt, Criſtallina præſertim: Venenis etiam meritò annumerantur, *Auripigmentum* & *Realgar*, quæ ſubſtantiæ ſunt Arſenicalis proſapriæ. Intus varia hæc ſi ſumantur, peſſima creant ſimptomata, quæ lethiferam vitæ cataſtrophen, ut plurimùm inducunt; ſi vero mors non derepentè ſubſequatur, Contumaciſſimi ſuccedunt chronici affectus; ex quibus liquidò apparet, Arſenicalia è foro Medico eſſe excludenda, nam pejora malo, talia remedia cenſemus. Periculo non caret, externus Arſenicalium uſus, & lethalibus infamatur exemplis (*b*). Opitulantur pinguia, Oleoſa, lacticinia, mucilaginoſa &c.

3°. Varia Mercurii præcipitata, Antimonialia quædam, acida Mineralia concentrata, Veneris non nulla præparata, item ſi ab æneo vaſe, in apparatos vel aſſervatos Cibos, Metallicum æruginoſum quid migraverit, & ſimilia, vulgò Venena audiunt, & intrâ corpus admiſſa, eadem excitare queunt, ac jam memoratum Sublimatum, eandem itaque curatoriam methodum expoſcunt.

4°. Hujus non ſunt Genii Saturnina, ut aliorum Venenorum more, citò perimant, etiamſi paulò majori doſi ingerantur; repetita tamen ſi fuerit, minor etiam quantitas, lentâ morte jugulant, adeò ut plures ſibi perſuaſum habeant, famoſum illud Venenum, Pulverem ſucceſſionis dictum, Saturninæ eſſe proſapiæ. Aſſumpto toxico, contumaciſſimæ ſequuntur alvi adſtrictiones, atrocia tormina, dolor in humeros,

(*a*) Incaſſùm etiam datis vomitoriis, Olei Tartari per deliquium ope, ſimptomata mitigavit Kramerus. Obſerv. d'Edimb. T. 7. P. 32.

[*b*] Fernel. de Meth. Med. Lib. 6. Cap. 18. Hild. Cent. 6. Obſerv. 80. & 81. Sennert. Prat. Lib. 6. Part. 5. Cap. 2. Wepfer de Cicut. P. 289. Hoff. de Metallurg. Morbif. caſum etiam refert Mead Tent. 4. P. 125. infantis, horrendis vomitibus & alvi. dejectionibus perempti, cui leve capiti vulnus inflitum fuerat, pectine qui humeſcebat Oleo, in quo fuerat infuſum Arſenicum.

dorſum, lumbos oberrans, vomitus; poſtea paræſes, contracturæ, aſthmata, lentæ febres, quæ, communia apud eos qui plumbum quomodocumque tractant, aut ſi Vina Lithargiro adulterata, epotentur; unde ex Boerrhavii monito (a), caveant Venenum, quod odore & ſapore carens, tanto pejus afficit, quo irrepſit tectius, nec ſe manifeſtat niſi in devictis jam corporibus.

Duplex apud ſcriptores proponitur curatoria methodus (b); alii diluentia, emollientia, oleoſa, lacticinia, ſemicupia & vomitoria, non niſi cautiſſimâ manu, propinanda ſuadent; alii verò, quibus adſtipulamur, ut cauſa materialis morbi faciliùs averruncetur, vomitoria, inter quæ primitias tenet, Vitrum Antimonii Saccharo mitigatum, purgantia ſtimulantia & acria, Opiata, ſudorifica & cardiaca mirùm opitulari perhibent. Breviter nunc ad

VENENA VEGETABILIA.

1°. Triſtibus & innumeris exemplis, virulenta Cicutæ comprobatur indoles; ex hujus ſucco occubuiſſe Socratem, fidem faciunt Hiſtoriæ (c); in his tamen regionibus magis, in aliis verò minus exitialis eſt. Intùs ſi ſumantur folia, radices, ſemina, vel ſuccus Cicutæ (d), peſſimi memorantur effectus, de quibus egregius Wepferi conſulendus tractatus. Valent largâ manu propinata mitiora vomitoria. (e), Oleoſa, lacticinia, ænemata emollientia, & ſi purgantibus neceſſum ſit, blandis tantum & minorativis eſt utendum: ſic è ventriculo & inteſtinis, ex totò, vel maximâ ex parte propulſo Veneno, pro præſentiſſimo dein laudatur, largus Vini generoſi potus (f).

Eadem de Napello Vegetantium venenorum ocyſſimo, & de purgantibus quibuſdam mochlicis dictis, intellecta volumus.

2°. Inter Venena locum tuentur Fungi, quorum numeroſæ ſpecies, formâ, colorum diverſitate, & qualitate inter ſe diſtinctæ (g): etſi

(a) Chem. T. 2. Proc. 171. P. 288.

(b) Vid. quoad primam tract. Famig. Tronchin de Colica Picton. & quad ſecundam hujus Examen Auct. Med. Pariſ.

(c) *Publica pœna reis hæc eſſe ſolebat Athenis,*
Hâc ſumptâ, magnus Socrates fuit exanimatus
Æmilius Macer Lib. de Herb. virtut. Cap. de Cicutâ.

(d) E ſolo foliorum olfactu, ebrietatem & ſtupiditatem ſe expertum fuiſſe, teſtatur Boerrhavius Hiſt. Plant. Hort. Lugd. Batav. P. 93.

(e) Mitia ſi ſint invita fortiora ſuadet Wepferus Pag. 323. & Haller. in Boerrh. N°. 1138 octo pueros memorat, qui vomituriebant & convellebantur ex eſu Cicutæ, propinato Vitriolo albo, ſanatos.

(f) Id ſuadent innumeri Practici de quibus vid. Henr. à Brà Lib. 2. Cap. 10. de Med. adverſ. Ven.

(g) Tournefort Hiſt. Acad. Paris. 1707.

quidam in eduliis uſurpentur, omnes tamen noxam corpori inferre queunt, unde Seneca, Fungos voluptuarium Venenum nominavit, & Plinius, cibum ancipitem illos voluit: graviſſima producuntur; mors ipſamet, ſi ſpecies Venenatæ dictæ comedantur (*a*), ut plurimis fide dignis obſervationibus liquet, & ferè quotannis in hâc Urbe triſti confirmatur eventu. Opitulantia remedia ſunt, Aqua tepida, Oleum Olivarum, Amygdalarum dulcium, Acetum, Butyrum inſulſum liquatum (quo ſolo plures ſanatos vidimus) Mel, aliaque hujuſmodi.

3°. Opium ſuccus eſt Gummeoreſinoſus, è capitibus Papaverum hortenſium inciſis, expreſſiſve emanans, nigricans, mollis, ſaporis amaricantis, odoris gravis & viroſi. Etiamſi in praxi quotidiè experiamur, Opium debitâ doſi exhibitum, vix alio medicamento, præſtantiſſimis ſuis effectibus, Palmam concedere, & pro heroïco habendum eſſe; in doſi tamen largiori aſſumptum, Venenum evadere, nemini non notum eſt; promiſcuus idcircò & profuſus ejus uſus, Cane pejus & angue vitandus: miſſis omnibus, quæ Opium ut egregium medicamen ſpectant, hoc tanquam Venenum intueamur; ſufficiens copia ut tale dici queat, ritè determinari non poteſt, hujus enim effectus pro conſuetudine (*b*), Ætate, temperamentorum diverſitate, multùm variant.

Plures memorantur effectus Opii nimiâ doſi aſſumpti, quos vetant reſcenſere, ſtrictiores Diſſertatiunculæ Cancelli; notando, hos ſat apprimè conſonare cum Vini effectibus, *Vinum enim* inquit Angelus Sala, (*c*), *abuſu phrenitidem, maniam, ſtupiditatem alioſque deteſtandos affectus, temporis ſucceſſione parit, non minus quam Opium.* Auxilia ſunt, venæ ſectiones, vomitoria, cliſteres acriores, veſicantia, hauſtus Vini veteris, Caſtoreum, quod optimum; cenſetur Opii correctivum, ex *Galeno*, *Mercuriali*, *Heurnio*, *Foreſto* acida inter quæ acetum, ſuccus Citri, ſpiritus Vitrioli, aut Sulphuris &c.

Hæc quæ jam, dicta ſunto de plantis quibuſdam narcoticis, quales ſunt Hioſciamus, niger præſertim, Solani ſpecies quædam, Mandragora, Stramonium, aliæque.

Antequam manum de tabulâ, pauca de Venenatis quibuſdam halitibus, ſuperſunt proponenda. Mortiferi è terrâ erumpunt va-

(*a*) Ex ſolo interdùm odore, ſubitæ mortis cauſam extitiſſe, narrat Foreſtus Lib. 10. Obſer. 116. & Hildanus peſſima memorat ſimptomata, cuidam, qui manibus tantum Fungos verſabat, accidiſſe.

(*b*) Quanta ſit conſuetudinis vis, patet & Turcarum exemplo, qui trium etiam dragmarum pondere, Opium, una doſi, aſſumere non verentur, & hujus uſu ad Martis, veneriſque pericula paratiores fieri aſſerunt.

(*c*) Opiologia Cap. 3. P. 531. vid. etiam Mead Tent. 5. P. 135. & Geoffroy Mat. Med. T. 3. P. 693.

pores, qui mephites dicuntur; hos inter famoſiſſima eſt Neapoli Spelunca, ab indigenis *Grotta del Cane* nominata, è quâ fumoſa, tenuis, ſenſilis tamen, emergit aura: in hujus fundum, Canes vel alia viva Animalia immiſſa, anhæla ſtatim in convulſivos motus, proſtratis tandem viribus, in deliquium moribunda decidunt, & ſi longior ſit mora, irremeabile ſequitur fatum. Cryptam haud abſimilem obſervare datur, in pago ab Urbe hâcce non diſtante, qui dicitur *Perols*, in quo pluribus tentatis experimentis, eadem, ac in Speluncâ Neapolitanâ, obſervavit Phænomena merit. Prof. (*a*). Idem etiam, ex obſervatis jam laudati viri, lethiferum Gas continent, ſepulchreta.

E virulentis etiam & valdè infenſis exhalationibus habendæ ſunt, eæ quæ ex Carbonibus, in conclavi clauſo & anguſto accenſis, in aëra feruntur; eo quod gravem non modo noxam, ſed & celeritèr necem, & hominibus & animantibus inferre queant, de quibus fidem faciunt Medicorum monumenta (*b*): noto etiam notius eſt quam lethiferi ſint vapores, qui è fodinis metallicis, aliiſve ſubterraneis locis, nec non è cellis muſto fermentante repletis, exhalantur.

In eo conſiſtit curationis ſcopus, ut ægri ſtatim aëri libero, ſereno, ac temperato exponantur, aquâ frigidâ facies perfundatur; irritandæ dein ſunt partes, ſuadet in hunc finem Hoffmannus, ut tota pectoris regio pedes & brachia, pannis aſperioribus fricentur; ſecanda poſtea venit vena, Salia interim volatilia, in os & nares infundantur, vel etiam aquâ vehiculi loco propinentur; aër de induſtriâ in nares & os immitatur, vel folle, vel ſi vir quidam robuſtus, in os ægrotantis, totis viribus inſufflet, hoc artificio, memorant Acta Edimburgenſia, virum pro mortuo habitum, ſanitatem recuperaſſe; quæ breviter exarata, ſufficiant; de aliis auxiliis, varii ſunt Scriptores conſulendi.

Brevi quidèm folio, vaſtam hanc Venenorum hiſtoriam peſtringere auſi, plures adhùc ampliationes, expetere videtur propoſita diſquiſitio; nec nos latet ſcriptores non nullos, alia plura in Venenorum albo contineri, exiſtimaſſe; verùm hic ingenuè fatebimur (quod nobis, an vitio tribuendum ſit? an laudi? ſtatuent, penès quos cauſæ noſtræ judicium fuerit) rem copioſiſſimam, vires & tempus exceſſiſſe.

QUÆSTIO

(*a*) Act. Acad. Monſp. 1743.

(*b*) Marcel Donat. Hiſt. mirab. P. 107. Foreſtus Lib. 9. Obſer. Act. Acad. Pariſ. 1710. Lanciſi de ſub. mort. Lib. 1. Cap. 6. Obſerv. 2. Ramazzini Suplem. Diatrib. de Morbis artif. Diarium Med. menſ. Auguſt. 1760. Hoffmannus paſſim.

QUÆSTIO QUARTA.

De Scorbuto.

SCORBUTUS, teter affectus, numeroſa morborum ac ſimptomatum catervâ comitatus, numquàm idem, ſed proteiformis, facies ſemper variare aſſueſcit, cum modò capitis, modò thoracis labes, nunc abdominis vitia, & nunc corporis totius, morbos oſtentare nitatur, verè malorum ilias, omnibus flebilis, deſcribi potiùs, quam deffiniri amat.

Morbus hic veteribus haùd ignotus, alio licet ſub nomine, accolis Septentrionalibus Maritimis endemicus, hæreditarius non numquam, contagioſus (*a*), variis ſtipatur ſimptomatibus, & ſub variâ incedit larvâ & ſignis, quorum alia in his, alia verò in aliis obſervantur, neque enim omnia, in omnes indifferenter cadunt; hæc præcipua ab Authoribus ſolent numerari: incipiente morbo, gravitas & inſolita laſſitudo, totum occupant corpus; faciei color à naturali recedit, plumbeus plerumque fit; accedunt dein gingivarum tumor, mollities, cruentatio, livor, eroſio; nigreſcunt dentes, denudantur, dolent, vaccillant, decidunt; crura nunc intumeſcunt, nunc extenuantur, emergunt in iiſdem macculæ diverſæ figuræ, magnitudinis & coloris, quæ nonnumquam in femoribus & toto corpore ſparsìm efloreſcunt, quæque ſæpiùs, in ulcera mali moris degenerant; lancinantes miſerum fatigant dolores, modò fixi, modò erratici, dira ventrem cruciant tormina, languet appetitus & proſternitur, urinæ minguntur initiò citrinæ quandòque & tenues, quandòque craſſæ & albidæ, verùm creſcente morbo, rubeſcentes, fuſcæ, putridæ, Arenulis rubris & friabilibus, in imâ parte ſubſidentibus; pulſus parvus fit, debilis & inæqualis, adſunt pertinaces vigiliæ, oris fætor intolerabilis, diſpnæa, ſudores frigidi, crebræ hæmorragiæ, ſyncopes, aliaque ſexcenta, pro partis affectæ diverſitate.

Molles non tantum partes, oſſa etiam infeſtare Scorbutum, plura

(*a*) Hunc contagioſum eſſe, & à nutrice in filiolum, lacte inſtillatum fuiſſe, lugubri experientiâ obſervavit Dolæus Encyclop. Med. Dogm. Lib. 3. Cap. 32. à ſolo etiam Fœtore Cadaverum, Scorbuto defunctorum, ortum hujus mali annotavit Sennertus.

docent obſervata (*a*), hinc exoſtoſes, caries, Spinæ ventoſæ; hinc nulla, aut ſaltem difficilis fracturarum conſolidatio, dum labe Scorbuticâ inficitur medulla (*b*).

Scorbutus, morbus ſanè cachecticus, morbi ut plurimùm chronici, quandòque acuti, ſapit indolem; in hoc tota invertitur ſanguinis craſis, ſolidorumque compages labefactatur; globuli namque purpurei coacervati, innatant ſero, acrimoniâ muriaticâ præprimis, nonnumquam alkalinâ, imò (ſed rarò) acidâ referto, unâ cum partibus lymphaticis craſſis & viſcidis, ſerum acre, plus, minuſvè irretientibus; dum ſolida laxa & flaccida in primo ſtadio, in ultimo verò tenuia & quaſi ſemieroſa ſæpè manifeſtantur. Ad hanc tum fluidorum, tum ſolidorum labem multùm conferunt, vita deſes ac ſedentaria (*c*), mœror, aër craſſus & uliginoſus, alimenta ſalſa, fumo indurata, farinacea; viſcida; vegetantium deffectus, aquarum putridarum & ſtagnantium potus, ſpirituum ardentium, aut liquorum minùs defæcatorum uſus &c. nam ſolida debilitando viſcoſitatem ac lentorem fluidis conciliando, acrimoniamque in variis variam impertiendo, cauſam præbent Scorbuti proximam continentem.

Recens Scorbutus, nullique prævio adſcitus morbo, non adeò periculoſus & chronicorum numero adſcribendus, idem tenendum dum acrimonia muriatica, aut acida eſt, & viſcoſitas ac lentor ei prævalent; periculoſior econtrà, ac peracutus eſt habendus, dum inveteratus, aliorum morborum comes eſt, & dum acrimonia, alkalina præſertim, major eſt, lentore & viſcoſitate fluidorum: à parentum labe contractus, quique ab incunabulis adolevit, ægrè admodùm fugatur, fieri quippè vix poteſt, quin aliquod ſui veſtigium relinquat; levique in victu errore repullulat: quid plura? quò graviora, aut leviora, comitantur accidentia, eò feliciorem, aut infeliciorem decet occinere prognoſim.

Non unam & eamdem eſſe Scorbuti therapeiam, edocent clinicorum obſervata, ejuſque comprobat æthiologia; varia requiritur medela in incipiente, confirmato, in muriatico, acido, vel alkalino: ut itaquè congruis auxiliis poſſit debellari, attendendum priùs, num fluidorum lentor, major ſit acrimoniâ, & quænam acrimoniæ indo-

(*a*) Obſervavit Clar. Petit Malad. des Os T. 2. Pag. 446 quod in Scorbuticorum Cadaveribus, inventum fuerit perioſteum, ab omnibus ferè corporis partibus ſeceſſiſſe. Poupart Act. Acad. Pariſ. 1699. ſe vidiſſe teſtatur, epiphiſes ab oſſis reliquo corpore ſeparatas, coſtas à cartilaginibus ſejunctas & carioſas, celluloſam oſſium internam fabricam in putrilaginem converſam &c. & Wanſvieten magnam partem maxillæ oſſeæ corruptam excidiſſe vidit T. 3. P. 607.

(*b*) Illuſ. Wanſvieten T. 3. de Scorbuto.

(*c*) Undè peſſimè ſanitati ſuæ conſulunt eruditi, dum ad libros anxiè ſedent, & Muſarum ſacris, noctes atquè dies operantur.

les; notando tamen in omni Scorbuti ſpecie, inchoandam eſſe curam, ſaburram in primis viis nidulantem amandando, tonumque ventriculi & inteſtinorum roborando: in incipiente Scorbuto, purgantia majoris, minoriſvè energiæ, prò diverſâ ægrotantis conſtitutione, varioquè corporis ſtatu cachectico, veniunt identidèm exhibenda, ſimulque ſub diverſâ formulâ, interponenda remedia antiſcorbutica propriè dicta, *Naſturtium* nempè, *Cochlearia*, *Beccabunga*, *Eruca*, *Lupulus*, *Raphanus*, *Fumaria*, *Cortex Winteranus* &c. quæ amaritie, ac vi attenuanti & diureticâ calidâ, quâ pollent, ſolidis robur conciliant, attenuant fluida; acrimoniam extricant & per urinæ colatoria eliminant.

Verùm ſi provectior ſit morbus, & lentori prævalere acrimoniam, ſuadeant Phænomena; tunc, ſi muriatica, præſtò ſunt diluentia, edulcorantia, nunc ſola, nunc antiſcorbuticorum ſuprà memoratorum virtute, acuata; aquarum medicatarum lacti recenti permixtarum, largus ab Hoffmano commendatur uſus: dum verò alkalina eſt acrimonia, nocent antiſcorbutica vulgò dicta, niſi maximâ acetoſæ copiâ admixta fuerint (*a*); proſunt mirificè, fructus horæi ſubacidi, aut acido-dulces; ſucci Limonum, Aurantiorumve (*b*), ſerum Lactis, Cremore Tartari extractum, lac deín ebutiratum (*c*) & ſimilia, quibus tota adimplebitur Scorbuti Medicina: tandem ſi acida fuerit, jam dictis antiſcorbuticis & alkalinis variis utendum, horumque uſui interponenda eſſe laxantia, exiſtimat Schachtius.

Dum his debellatur auxiliis fluidorum labes Scorbutica, externis ſimptomatibus, graviſſimis ſæpè, ſublevandis, operam navare debet Medicus; his autem efficaciter opitulantur, nunc ſcarificationes, nunc lotiones, antiphlogiſticæ, antiſcorbuticæ, antiſepticæ, diverſæ Scorbuti ſpeciei appropriatæ.

(*a*) Wanſvieten de Scorbuto. Schacht. de Scorbuto.

(*b*) Aſſerit Liſter. de Scorb. ſe ex nullo alio medicamento ſimplici, tot felices effectus in praxi obſervaſſe, quam ex Limonibus.

(*c*) Conſul. Etmullerus, Williſius, Charletonius, Eugalenus, Brunnerus, Brucæus, Pitcarnius, Wanſvieten &c. ſolo ferè renuente Morthon. Qui credit Pag. 87. Tom. 1. diætam lacteam Scorbuticis inimicam eſſe.

QUÆSTIO QUINTA.

Quænam Venena in uſus Medicos verti poſſint ?

QUÆCUMQUE aut cibo, aut morſu, puncturâve, aut contactu, aut halitu, minimâ mole, viventi corpori inferta, mortem velociſſimè ut plurimùm, vel graviſſimos excitant morbos, Venenorum nomine donanda eſſe, jam in prægreſſis indigitavimus. Notavimus dein, quod licet quædam in uſus Medicos verti poſſint, non exindè tamen è Venenorum albo, ſint excludenda; Venena namquè Medicinalia evadere, & miros præſtare effectus, ſive interno uſu, ſive externo, modò peritâ manu tractentur, percelebrium Scriptorum teſtantur monumenta. Jam verò ut demandatus abſolvatur ſcopus, quænam hæc ſint, proponere conſultum duximus.

1°. Hæc inter, meritò locum tenet Mercurius Sublimatus corroſivus: potentiſſimum illud toxicum, Cane pejus & angue vitandum, exiſtimaverant Medici benè multi; hoc ſolus ferè, numquàm ſatis laudandus Boerrhavius, Aquâ dilutum, Sirupo Violaceo edulcoratum, doſi exiguiſſimâ, ad octavam ſcilicet grani partem, bis terve de die repetendâ, in caſibus quibuſdam deſperatis, multùm opitulari aſſeruerat (*a*); præceptoris ſui veſtigiis, propero pede inhærens Illuſtr. Wanſvieten, infinitis fultus obſervatis, egregium in Venereis morbis debellandis fieri medicamen, jurè pronuntiare auſus eſt: hanc ſic inſtituit parandi methodum.

Solvatur Mercurius ſublimatus, in ſpiritu Frumenti rectificato (*b*); hâc lege, ut in ſingulis ſpiritus unciis, hæreat dimidium grani, detur deindè, manè & veſperi, Cochlear ægrotanti, vel ad ſummum duo; verùm ſuadet Clar. De Haën obſervatorum Wanſvietenii teſtis occulatiſſimus, ſi pertinax ſit malum, & robuſto de cæterò donetur temperamento ægrotans, ut ter, imò quater de die offeratur (*c*): epotet ſimul largam hordei, vel alterius cujuſcumque decocti emollientis, cum certâ lactis quantitate copiam.

Quoàd

(*a*) Inſtit. Chem. T. 2. P. 312.

(*b*) Spiritus ex quocumque Vegetabili, fermentatione parati & rectificati, nihil ferè differunt inter ſe, & loco ſpiritus Frumenti uſurpari poſſunt. Vid. Joan. Bona Hiſt. Curat. pag. 9.

(*c*) De Haën ratio medendi T. 2. P. 209.

Quoàd ſecretiones, quæ hoc aſſumpto medicamine cientur, notat Clar. Bona, in Libello de hujus efficaciâ conſcripto, alvi quandam dejectionem, primis diebus obſervari; dein verò remedio ſenſim aſſuefactis, ventriculo & inteſtinis, diureſis tantùm, vel ſudores promoventur: notatu prætereà digniſſimum cenſet, quod cum è familiariſſimis Mercurialium effectibus, ſit ſalivatio, hanc numquàm à Sublimato, concitatam obſervaverit; aderat ſolùm, levis quædam interdùm ſputi promotio, quæ brevi per ſe ceſſabat. Refert tandem, non in ſolis Venereis morbis, pro heroïco habendum eſſe remedium hocce, multùm etiam præſtare aliis in affectibus, de quibus conſuli meretur jam memoratus Libellus. Noto etiam: notius eſt, his qui vix primis, ut vulgò dicitur, labris Chemicam artem deguſtarunt, ex Sublimato corroſivo, Mercurium addendo, & iterùm Sublimando, confici Mercurium dulcem, cujus uſus in praxi egregius.

2°. Non in ſolo Sublimato, ad contumaciores proffligandos morbos, præſtans remedium reperire datur; Cicuta major, pro Veneno meritò habita, faventibus nunc Clar. Storck Medici Viennenſis obſervatis, præſentiſſimum plurium morborum, ſuppeditat medicamen (*a*). Extùs ſi uſurpetur, egregiè reſolvit, gangrenæ progreſſus retardat, podagricos, rheumaticos, carcinomatodeos dolores demulcet &c. his per propria experimenta fretus veritatibus, vitam pro nihilo reputans, modò publicæ utilitati inſerviret, ſuccum expreſſum, extracti formâ, in ſemetipſo tentare auſus eſt, auctâ ſenſim in dies doſi, quibus innoxiè peractis, Pillularum ſequentem formulam promulgavit. Sumatur Cicutæ recentis certa quantitas, exprimatur ſuccus, leni igne in vaſe terreo evaporetur, ad conſiſtentiam extracti, materiam identidem agitando, tunc cum foliis ejuſdem Plantæ pulveratis, fiant Pillulæ, ad pondus duorum granorum, harum unam, manè & ſerò, præſcribit jam prælaudatus vir, doſi ſenſim in dies ad ſcrupulum auctâ. Nec urinas, nec vomitum, nec ſeceſſum movet remedium illud; omni ſexui, ætati, temperamento, obſervatis obſervandis, competit; opitulatur cancris, ſkirris, ſcrophulis, fiſtulis, tumoribus ædematoſis, ulceribus contumacioribus &c.

3°. Quæ jam de Cicutâ notavimus, ad Belladonam, toxicum vegetabile, refferri poſſunt; Cancrum enim mammarium, per foliorum

(*a*) Storck Cicutæ Libel. dantur etiam quidam inter veteres, qui Cicutam intùs uſurpare non reformidarunt; ſic Etmullerus in Schroder. P. 111. noviſſe aliquem aſſerit, qui ſkirros lienis & hepatis, per radicem Cicutæ propinatam, curabat. Renealmus Obſ. 3. Cicutæ ſcrupulos duos, Vino infuſos, in hepatis obſtructione præſcripſit. Refert etiam Wepfer. de Cicut. P. 309. D. Velſch arcana Cicutæ, experimentis nobilitata, ad graviſſimos affectus ſublevandos plurima habuiſſe.

uſum internum, ſanatum memorant Clar. Lambergen & Darluc (*a*); miros etiam hujus decocti effectus vidiſſe, teſtatur Junkerus. (*b*)

4°. Vitrum Antimonii, vehementiſſimum Emeticum, hominibus Venenum, Animalibus non item, quibus non niſi anxios motus vomituſque procreat (*c*). Sicut ex Antimonio, vita & mors, prò vario præparationis modo eliciuntur, ità medicamen aliquod ſalutiferum ſiſtitur, ex Antimoniali Veneno: formula ejus ſic ſe habet. In Cochleari ferreo, in fluxum redigatur Ceræ citrinæ drachma una, fluenti, miſceatur Vitri Antimonii in pollinem redacti, uncia una, per ſemihoriùm detineatur, ſuper lentum ſine flammâ ignem, & ſpatulâ agitetur, remotum ab igne, fiat pulvis in uſum ſervandus, Vitrum Antimonii ceratum vulgò dictus. Egregiè conducit, in Cholicis præſertim Saturninis, Pictonum nuncupatis.

5°. Nec nos latet, plura alia dari, pro Venenis meritò habita, quæ modò debitè uſurpentur, inter præſtantiores Medicinas locum tuentur, qualia reſcenſentur, purgantia mochlica dicta; Cantharides, quarum uſus certis in circumſtantiis multùm eximius; acida mineralia aquâ diluta; Plantæ quædam narcoticæ, ùt Hioſciamus, Solani ſpecies quædam, aliaque. Quoad verò Arſenicum, etiamſi à quibuſdam Scriptoribus celebretur, hujus tamen uſum, cum ſaniori clinicorum parte, exulandum eſſe cenſemus. Tandem apud omnes in confeſſo eſt, Opium, paulò altiori doſi Venenum, debitè & ſtrenuâ manu tractatum, vix ullo alio medicamento, præſtantiſſimis ſuis effectibus, palmam concedere.

QUÆSTIO SEXTA.

An facultatum & virium Theoria à neotericis meritò rejecta?

FACULTAS, vis, potentia, virtus, idèm ſonant apud veteres (*d*): his vocibus, tota perſtrebat olim Medicina, & in vaſtis illius ævi voluminibus, de his perpetua fit mentio: facultas, Galeno, id eſt quod primò actionis cauſa exiſtit (*e*).

(*a*) Vid. Diar. Med. menſ. Mart. 1757 & Decemb. 1759.

(*b*) Junker Conſp. Therap. Tab. 19. de his etiam legi merentur, quæ protulit ſagaciſſ. Amoreux, dulci cujus amicitiâ fruor, in Diar. Jul. 1760.

(*c*) Sproëgelius Diſſert. inaug. de Experim. in Animal. inſtit.

(*d*) Vid. Varanda Phiſiolog. Cap. de facult. & functio. P. 69.

(*e*) Galenus Lib. 1. de ſimpt. cauſ. Cap. 1.

Variæ corporis actiones, inquit Riverius noſter, ab animâ exercentur, per potentias & proprietates diverſas, quæ illius eſſentiam proximè ſequuntur, ab eâque immediatè dependent, quæ proprietatum, & facultatum nomine donantur (*a*): addit deinceps à facultatibus functiones dependere, tamquàm effectus à ſuis cauſis, in hoc autem diſcrepare ſtatuit, quod facultas animæ ſit propria, functio verò toti compoſito: contendit tandèm, quod ut actio exerceri queat, requiratur non tantùm, ut anima ſuis ſtipetur facultatibus, verùm recta etiam organi ad agendum diſpoſitio, quo malè ſe habente, actiones vel depravatè peraguntur, vel nullo modo exercentur.

Triſariàm facultates diviſerunt veteres, in naturales nimirùm, vitales & animales, quas iterùm variis aliis ſubdiviſionibus objecere. 1°. Naturalem facultatem vocant eam, quâ actiones ad individui, vel ſpeciei conſervationem ſpectantes, eliciuntur; huic famulantur nutrix, auctrix, generatrix; per nutricem hanc audiebant animæ vim, quâ alimentum, corporis ſubſtantiæ aſſimilatur, ut deperditum reparetur; auctrix illa dicebatur, quâ corpus incrementum aſſumit; generatrix tandèm, quâ homo ſibi ſimilem efformat: harum prior rurſùs dividitur, in attractricem, retentricem; concoctricem, expultricem; poſterior verò in alteratricem & conformatricem. 2°. Facultatem vitalem dixere, quâ pulſus fit, calor propagatur per univerſum corpus, & reſpiratio abſolvitur; per hanc vita in corpore conſervatur, abſquè hâc celebrari non poteſt. 3°. Animalem nuncuparunt facultatem, perquam ſentimus & movemus, hanc dividebat Galenus, in ſenſibilem, motivam, & rectricem, quarum unaquæque de novò, ſuas patiebatur ſubdiviſiones: quaſdam ſilemus à ſcriptoribus non nullis recenſitas, cum ad jam exaratas, facilè refferri queant.

His jam memoratis facultatibus, fulciebatur antiquorum Theoria, quæ per plures annorum myriades viguit, quæque jam ſua videtur habuiſſe fata: paucis perpendamus nunc, utrum Theoria hæc, à neotericis, jure ac meritò fuerit rejecta. Si facultatum & virium vocabula, quibus indiſcriminatim non ſemel, uſi ſunt veteres, harumque diviſiones & ſubdiviſiones, ſtatim in limine intueamur, hos entia ſine neceſſitate multiplicaſſe, & verba nihil ferè ſignificantia, adhibuiſſe non numquàm, reperiemus: verùm ne cæco novitatis & præjudicatarum opinionum fuco faſcinati, veteres increpemus, qui ſi non omnia vera, plurima certè veriſſima proponunt.

(*a*) Riverii Inſtit. Med. Lib. 1. Sect. 6. P. 19.

Quid plura? ſi perluſtrentur, percelebrium quorumdam Phiſiologorum, è neotericis monumenta, nonne mutatis tantum nominibus, & ſub clariori tantum luce, à veteribus celebrata, pro veræ Theoriæ inconcuſſis dogmatibus venditantur? nonne adhùcdùm etiam, apud nonnullos perennatur, functionum diviſio, in naturales, vitales & animales? tandem quamvis mira promittant, & cantilent, de ſuis Theoriis neoterici, non magis veris forſan ſuperbimus commodis, quam quæ, ex facultatibus & qualitatibus antiquorum expectantur; quæ ſi explicatæ, & rationibus quibuſdam fuiſſent innixæ, ut antiquis, praxis decori eſt, ſic & illis laudi Theoria eſſet. Unde concludendum eſſe exiſtimamus.

Facultatum & virium Theoriam non meritò à neotericis fuiſſe rejectam.

QUÆSTIO SEPTIMA.

An quorumdam chronicorum in acutos Morbos transformationem ſpontaneam quandòque ſalutarem, arte liceat imitari.

DUO complectitur Quæſtio hæc, quorum aliud, tamquam certum ſupponi debet, & de quo lis nulla movenda videtur; aliud verò, diſceptationis materies, tamquàm problematicum proponitur, ut libratis rationibus, ſententiæ aſſentiamur, quæ magis fulta, & clinicorum obſervationi conſona videbitur.

Quot & quantis morbis, obnoxium ſit Corpus humanum, quot & quam furentibus, per univerſalem vitæ curriculum, jactetur procellis, vix leviter attendenti perſpicuum eſt. Verùm ſi multi ſint vitalis auræ exitus, innumeri dantur regreſſus ad ſanitatem: cùm enim creatus fuerat homo non periturus, in ſe condit vitæ ſemina, itâ ut inter ipſamet necis pericula, ad vitam videatur ordinatus, & graviùs etiam ægrotans, innato ſibi vitali principio, mille modis ad ſanitatem tendat.

Mirabilis etenim illa Machinæ humanæ ſtructura, liquidorum ſolidorumve

lidorumve motus reciproci, tantus organorum ſecretoriorum, ac emiſſariorum ductuum apparatus, tot ſunt arma quorum ope, in omni morbo, fit naturæ conamen, quo hoſtiles ſuccos vel emendet, vel eliminet; hinc tot & tam variæ criſes, tot & tam diverſæ Metaſtaſes, tot & tam inopinatæ morborum ſolutiones, quas, [ſi cum bonis ægrotantium rebus ſuccedant] tot ſalutares morbos dixeris, in quibus annuendis, imò & non numquàm provocandis, non modò verſatur medentis induſtria, quam in illis avertendis, nefas & piaculum foret; morbus quippè fit aliquandò morbi ſanatio.

Natura interdùm ſalutem ægrotantis moliens, victoriæ prorſùs impar, effœtis viribus, vincitur ipſamet; hinc cujuſlibet morbi, ex obſervationibus, triplex exitus; 1°. Ad ſanitatem. 2°. Ad alium morbum graviorem aut leviorem per Metaſtaſim (*a*), 3°. Demùm & quidem infeliciter ad mortem. Dum autem primo & feliciori exitu Beari nequit æger, nec ſub tertio lethali occumbit, felicem ſe fateatur, ſi devictâ mortis falce, ſecundo gaudeat morbi eventu, quâ ſalutari Metaſtaſi, ab exitiali morbo liberatus, in mitiorem alium inciderit.

Mutationem Morborum chronicorum in acutos ſpontaneam exiſtere poſſe in Corpore humano, nemo non concedere debebit; erit adeòque transformatio hæc ſalutaris, cujus ſolutio, remedium affert alteri morbo; ita tamen ut ſtatus indè corporis ortus, priori non ſit periculoſior; de his fidem faciunt obſervatorum monumenta, idque non ſecùs reperire datùr, in plurimis morborum judicationibus; ad hunc finem, teſte experientiâ & obſervante divo Hypocrate, longo alvi profluvio detento, ſpontè ſuperveniens vomitus morbum ſolvit (*b*); ſi à leucoplegmatiâ detento, vehemens diarrhæa ſuperveniat, à morbo liberatur (*c*), &c. ità non ſemel notarunt obſervatores, in cachecticis, vel etiam in hydropicis, acceſſu febris intermittentis, morbos evanuiſſe, quod etiam ſemel vidiſſe teſtor: notatu pariter digniſſima videtur Boerrhavii obſervatio, à Wanſvieteno relata (*d*), de ſartore, ter paralyſi correpto, & totiès febre magnâ ſuperveniente ſanato. Plura vetant effari anguſtiores diſſertatiunculæ & temporis limites, dequibus paſſim conſulenda clinicorum volumina.

Hâc methodo naturæ medicatricis ritè perſpectâ, Medicus tamquàm illius miniſter & interpres, facilè, atquè abſquè errandi metu,

(*a*) Metaſtaſis dicitur, translatio ſubitanea materiæ morbificæ à parte in partem, à naturæ conatu procedens Path. Meth. Illuſ. Sauvages P. 399.

(*b*) Hypocrates Sect. 6. Aph. 15.

(*c*) Id. Sect. 7. Aph. 29.

(*d*) Wanſvieten Comment. in Aph. Boerrh. T. 3. P. 273.

varios ejus motus, ſedulò perpendere debet, & determinare poterit quandò illam vel ſequi, vel aliam in medendo viam eligere debeat; cujus rei præclara jam proſtant ſpecimina apud Hypocratem, Galenum, alioſque Medicinæ antiſtites; quod verò hanc arte imitari liceat, nulla, quod ſciam, reperiuntur orbſervata apud Scriptores, quibus hoc, cum bonis ægri rebus, fuiſſe tentatum conſtet; huic que præciſè adverſari videtur veterum doctrina, qui certi, quod hæc impoſita fuerit naturæ neceſſitas, ut totis viribus in morbidæ materiei ſubactionem, & ad incernicula propulſionem contendat; hanc tantùm adjuvandam, & hujus motus exequendos eſſe autumarunt. Siſtat igitur pedem Medicus, ſagax naturæ ſpeculator, ne Scillam vitare cupiens, incidat in Charybdim. Idcircò concludendum eſſe credimus, quod

Quorumdam chronicorum Morborum in acutos transformationem ſpontaneam, quandòque ſalutarem, arte non liceat imitari.

QUÆSTIO OCTAVA.

An frigus Febrile differat à frigore ſincoptico?

FRIGUS, juxtà Illuſtr. Wanſvieten, noſtri reſpectu, nihil aliud eſt præter ſenſationem, quam ex imminuto calore corporis noſtri, percipimus (a): debet igitùr concitari perceptio hæc, dùm minuuntur cauſæ, calorem in humano corpore producentes. Ab attritu liquorum in ſe mutuo & in vaſa, calorem pendere, nullus fermè inficiabitur, qui quidèm debetur fluidorum motui circulatorio; ſi igitùr motus is imminuatur, frigoris ſenſum debere ſubſequi conſequens eſt.

Ingruentibus Febribus continuis & intermittentibus, manifeſtatur ut plurimùm frigus, ſicùt & in exordio Febrilium exacerbationum. Varia & multiplicia hujus invaſionem præcedere & comitari ſolent phœnomena; corporis namquè laſſitudo, gravitas, anxietatis ſenſus, miſerum fatigant ægrotantem; pulſus parvus fit, frequens, non rarò tremulus & inæqualis; palleſcunt imò non ſemèl liveſcunt ungues, labia, vultus & reliquæ totius corporis partes; dein inhoreſcit cutis,

(a) Wanſvieten in Aphor. Boerhav. T. 2. P. 159.

rigeſcit, horripilatur; contremiſcunt non numquàm & convelluntur membra, quæ motitationes, tantâ vi aliquandò in maxillâ inferiori apparent, ut magno cum ſtrepitu, dentes collidantur.

Non hæc ſola, ex frigore Febrili oriuntur; notabiliter imminuitur, vel penitùs ſufflaminatur perſpiratio, urinæ tenuiores, parcæ & aqueæ minguntur, &c. quæ brevitati conſulentes, ſilentio premimus: nonnumquàm ſi diutiùs protrahatur, notante Illuſtr. Wanſvieten, ſtupidi jacent ægrotantes, imò tanta inſenſibilitas obſervatur, ut pedes ad oſſa uſquè, miſeris combuſti fuerint, abſque vel minimo doloris ſenſu: quid plura? cum Pulmo, continuò fluenti ſanguini objiciatur, non ſecùs ac cæteræ partes; hinc ſæviente frigore Febrili, non debitè expanduntur veſiculæ aëreæ, difficiliùs progrediuntur liquida, in vaſis ſuis ſtagnant & coacervantur, undè non mirum, ſi fato non ſemel occumbant ægrotantes, & ſi poſt mortem, ſanguine craſſo, nigro & poliposo infarcti Pulmones reperiantur (*a*): hæc hactenùs memorata accidentia, pro intenſitate Febrilis frigoris, varia occurrunt.

Febrile frigus debetur ſtagnationi & ſpiſſitudini ſanguinis, cujus adventu circulatorius imminuitur motus, & conſequenter ponitur frigus. Non reticendum tamèn, præter memoratam, aliam affectus hujuſce cauſam aſſignari poſſe, cum nempè inſpiſſato ſanguine, & in minimis vaſculis lenteſcente, nerveæ ſuccutiuntur fibrillæ, tanquàm à corporibus frigoriferis, ut excogitavit famigeratiſſimus hujuſce lycei Profeſſor (*b*); unde fiat quod ſenſu moleſto, auxioſo, & dolorifico conquerantur febricitantes, id in dies docente obſervatione.

Frigus verò ſyncopticum, abſquè ullo moleſtiæ ſenſu manifeſtatur, nam præceps fit in ſyncope, virium collapſus; hoc in ſtatu; ad ſenſum quaſi abolentur omnes functiones, & flacciditate quaſi paralitodæâ detinentur muſculi, hinc ratione ſimptomatum, frigus utrumque concomitantium, diſcrimen aliquod intereſſe videtur: aſt cum ab eâdem cauſâ continente, nempè ab imminuto motu ſanguinis circulatorio, utrumque originem trahat, facilè concludi poſſet, Febrile, à ſincoptico nullatenùs differre: anceps itaque videri debet hujuſce problematis judicium; verùmtamen ſi attendatur, ſive ad naturam frigoris utriuſque, ſive ad cauſam immediatam, & præthereà frigus Febrile, fieri ſæpiſſimè ſyncopticum, jure quodam concludendum eſſe autumamus.

Frigus Febrile vix differre à frigore ſyncoptico.

(*a*) Wanſvieten T. 2. P. 162. Vid. etiam, quæ profert merit. Author anonimus de recond. Febr. interm. naturâ Cap. 6. P. 28.

(*b*) Illuſtr. Fizes in Tract. de Febribus Cap. 5. Pag. 69.

QUÆSTIO NONA.

De Aëre, Aquis, & Locis ſubMonſpelienſibus.

INTER varia, quæ vitæ & animantium ſanitati, maximè videntur neceſſaria, & quorum examen, applicatio, & uſus, Medico debent eſſe perſpecta atque explorata; hæc inter primariam meritò ſibi vindicat partem, Aëris, Aquæ, & Locorum in quibus vitam degunt, inveſtigatio: ab illis datur, & Regionum fæcunditas, & alimentorum qualitas, & corpori ſuppeditatur robur, quibus rectè ſe habentibus, ſalubritas tunc adeſt, juſtæ Aëris, Aquæ, & Locorum temperiei, meritò tribuenda: quod ſi econtrà quâcumque de causâ vitientur, pravos horum effectus, in animantium corpora redundare, neceſſum fit.

Sicuti non unâ de cauſâ, Aëri conciliatur ſalubritas, ità plurium ope, vitiari poteſt fluidum illud, viventibus adeò neceſſarium: Aër enim Athmoſphericus, velùt apotheca naturæ, continet quidquid è corporibus ſàt leve difflatur, ut in ſinu volitare poſſit (*a*): ex omnigenis corporibus, ſic conflatus Aër; patet, quod prò variorum Locorum ſitu, debeat neceſſariò differre; patet deindè, quod terræ emanationes, eæ præſertim quæ à Mineralibus ſuppeditantur, Aërem multùm inquinare poſſint (*b*); conſtat & etiam quod ubi Aër ſalubris, ità & Aquarum detur ſalubritas, & vice versâ; concludendum tandèm, quod loca hæc ſalubriora erunt reputanda, quæ noxiarum exhalationum minorem copiam ſuppeditabunt.

His ità præmiſſis, faciliùs multò deducemus, quæ tum Aërem, tum Aquas, tum Loca ſubMonſpelienſia ſpectant. In his, pro regione, perpendendis, jam ſuam navarunt operam, percelebres Scriptores, facem præferente Hypocrate; hos, impari licèt greſſu, ſequar, idque eò lubentiùs, quod niſi (ùt cum Baglivio loquar) hæc omnia ſibi comparaverint, quorumlibet Regionum Medici, vix Popularium ſuorum morbos, ad perfectam ſanationem poterunt perducere.

Monspessulanus, quibuſdam Monspelium, à parvo Monte cui inſidet,

(*a*) Arbuthnot ſur les effets de l'Air, Chap. 1. P. 3.
(*b*) Idem Chap. 4. P. 91.

ſidet, & *Lano* vel *Lede* Amne ſic dictus eſt (*a*), juxta veterem Poëtam, qui multis etiam in Locis *Agatham* vocat Civitatem, quod his teſtatur Verſibus.

Agatha floret ſtudio medendi,
Oppidum ponto gelido propinquum,
Cui novum parvus titulum dedit Mons
Lanus & Amnis.

Hujus latitudo eſt 43. grad. 37. minut. longitudo verò 21. grad. 27. minut. Orientem verſùs. Plaga Meridionalis, occulis offert Planitiem, longè latèque ſe extendentem, cujus limites efformat Mediterraneum Mare, duabus circiter leucis ab oppido diſtans; Septentrionalem quod attinet, hæc Collibus hinc indè inſtructa, ad Montes terminatur: arcem verſùs dirigitur Orientalis Plaga; Occidentalis veró Plateam verſus dictam *le Peyrou.*

Omnia commoda, ſitu felici & naturâ Loci cælique, obtinet Monſpeſſulanus quæ deſiderat Hypocrates in Civitate ſalubri (*b*). Tellus noſtra nec Paludibus infecta, nec conſita Silvis, nec Montibus; neque Reptilium, aut animantium venenatorum, ferax eſſe deprehenditur; venti perflant undècumque, & tollunt damnoſa miaſmata; Imbres penè æquatis vicibus decidunt; æquam vulgò ſervant rationem anni tempeſtates, nec acerrimo Solis æſtu torridæ, nec vi frigoris intolerabili obrigentes: Hiemem, Ver temperatum, ex æquo ab utroque extremo recedens, excipit; Autumnus, principio reffert Æſtatis declinantis calores, ſub finem, primos Hiemis morſus; undè non mirum quod plures exteri, delectandi, vel ſanitatem recuperandi cauſâ, hanc noſtram petant Civitatem, quodque ad provectiorem ſenectutem, vita Monſpelii protrahatur. Plura de opibus, quibus abundat & ſuperbit dulciſſima noſtra Patria, vetant effari, & tempus, & ſtrictiores diſſertatiunculæ cancelli.

Si habeatur tamen ratio ſitus jam memorati, facilè videre eſt, quid ſentiendum de Aëre, Aquis, & Locis ſubMonſpelienſibus: etenim juſtà Maris Mediterranei littora, Aër, Aquæ, & Loca, inſalubria ſanè ſunt reputanda; undè infelices Pagi, ſolo ſedent pingui, Argilloſo, Paludibus, Stagnis, imbribus collectis, (Gallicè *Mares*) undèquaquè obſito, particulis vitriolicis, ſalinis impregnato; quæ Loca inſalubriora multùm fieri aſſueſcunt, dùm Æſtivis caloribus Paludes & Stagna exſiccantur, putridi namquè vapores, qui inde aſſurgunt & exhalantur, Athmoſpheram multòmagis inficiunt; hinc humidum, impurum, & variis miaſmatibus onuſtum Aërem,

(*a*) Juxtà Illuſtr. Aſtruc, dicitur Hebraïcè *har naal*, id eſt, Mons ſerâ ſeu Peſſulo clauſus, vid. Mémoires pour ſervir à l'Hiſtoire du Languedoc P. 198.
(*b*) Hypocr. Lib. de Aére, Aquis & Locis.

trahunt miſeri accolæ (*a*); undè corporis inflatur textura, relaxatur fibrarum tonus, languet motus fluidorum progreſſivus, inſpiſſantur ipſamet, minimi occluduntur vaſorum meatus, & ſic, perſpiratione inſimùl imminutâ, vel Planè denegatâ, plures & contumaciſſimi concitantur chronici affectus; cui etiam morborum generationi non parùm favent Aquæ quas epotant, Paludoſæ, Stagnantes, molles, putridæ, imò nonnumquàm nauſeabundæ: his omnibus adde, ventum auſtralem quo frequenter perflantur, deffectu elaſticitatis ac ponderis corpus ità labefactare, ut ex horum omnium concurſu, morbi endemici & non raró epidemici his in Regionibus obſerventur.

Saluberrima econtrà judicanda veniunt Loca Montibus vicina; purum, elaſticum, particulis aromaticis, tùm e variis Plantis, tùm ex Arboribus ubertim exhalantibus onuſtum, trahunt Aërem feliciores incolæ; hujus puritati ac ſalubritati reſpondent, Aquæ limpidæ, leves, vivæ, e Rupibus ſalientes, ſolum ſiccum, purum, ſaxoſum nihil ſuppeditat quo poſſint vitiari; nam quamquàm in Montibus ſæpè deliteſcant mineralia, adeò altè ſepeliuntur, ut vix quicquam nocivi poſſit emanari; prætereà ſalubria hæc Loca, ventis perflantur Septentrionalibus, quibus amoventur damnoſa, ſi quæ ſint, miaſmata; quibus omnibus unà concurrentibus, exulant facies pallidæ, pedes abdominaque tumida, incolis robur impertitur, & ſanitas ad extremum uſquè ſenium conciliatur.

Hæc jàm breviter exarata, de Aëre, Aquis, & Locis ſubMonſpelienſibus, generaliora forſàn nonnullis videbuntur; verùmtamèn ſi perparùm attendat L. B. & ad brevitatem temporis, graviſſimis elucubrandis Quæſtionibus conceſſi, & ad copiam ſingulatim dicendorum de variis Locis ſubMonſpelienſibus, facilè veniam, uti ſpero, concedet; præſertim ſi prò tanti ſuſcepti dignitate, parùm præſtitiſſe videar.

(*a*) Conſul. Obſerv. quæ Reg. Scient. Societ. Pariſ. communicavit vir omni laude major D. Pitot an. 1746.

QUÆSTIO DECIMA.

De Diætâ Quadrageſimali judicium Medicum.

DIÆTA Quadrageſimalis, ſic dicta, ex eo quod per quadraginta dies adhibeatur, à priſtinâ ſalubriter ab Eccleſiâ inſtitutâ adeò degeneravit, lautioribus & exquiſitorem coquinariam artem redolentibus dapibus, olerum, leguminumve abſquè arte paratorum loco ſubſtitutis, ut quamplurima hinc valetudinis detrimenta ortum habuerint. Meritò igitùr, ſtatim in limine veniunt increpandi, qui molliùs & delicatiùs ſe tractant, ſalubriora namque, condimentis nociva reddunt.

Haùd refformidandi ſunt, ut moris eſt, cibi Quadrageſimales; horum enim indolem ſi attentè perſcrutemur, manifeſtiſſimè conſtabit, victus hujus rectè inſtituti rationem, nulla præ ſe ferre inſalubritatis indicia. Multiplex jejunantibus offertur cibus; quidquid abortit terra, mare & flumina produnt, quæcumque fingit ars, & humana ſervat Providentia, in uſum venire queunt; id præcipit Eccleſia, exceptâ carne, exceptiſque ab eâdem oriundis, ovis, lacticiniis &c. quorum & etiam uſus quotannis ferè ſapienter conceditur: ex quibus facilè perſpicere eſt, piſces, frumenta, legumina, olera, fructus &c. Quadrageſimalem victum abundè ſuppeditare.

Quid Quadrageſimalis hæc Diætâ œconomiæ animali generatim faveat, quidvè ſpeciatim, docet experientia, docent Scriptorum monumenta; Pytagoras carnium eſum, tamquàm piaculum vitandum eſſe credebat; hoc ſubinnuere videtur Div. Paulus in Epiſtolâ ad Romanos, *bonum eſt*, inquit, *non manducare carnem & non bibere vinum.* Si vetuſtiſſima intueamur tempora, homines carnibus prorsùs àbſtinuiſſe, ac ſolis fructibus, herbis, & lacticiniis victitaſſe deprehenditur, multòque diutiùs vixiſſe conſtat; erant olim parentum noſtrorum edulia, liquet namquè *ex Geneſis Cap.* 9°. Deum nonniſi poſt Diluvium, animantia & piſces in cibum Noë & filiis ejus tribuiſſe; & ſi quid valeant Poëtarum aſſerta, illud his Verſibus teſtatur Ovidius (*a*),

At vetus illa ætas, cui fecimus aurea nomen,
Fætibus arboreis, & quas humus educat herbis,
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore,
Tunc & aves tota movere per aëra pennas,
Et Lepus impavidus, mediis erravit in Arvis.

(*a*) Ovid. Metamorph. Lib. 15.

Piſcium uſum nullam ſanitati labem inferre, & perſalubrem eſſe victum perſpicuum credimus; milliès à Galeno notatur, piſces qui frequentiùs comeduntur, alimenta eſſe boni ſucci; ſi Græcorum & Latinorum conſulantur monumenta, conſtat in menſis piſces frequentiùs quam carnes habuiſſe, eoſque multò majori ſtudio conquiſiviſſe (*a*). Notatu pariter digniſſima ſunt bina exempla à Galeno memorata, unum Antiochi Medici octogenario majoris, alterum vero Telephi Grammatici centenarii, quorum uterque inter familiares cibos piſces habuit: neque hic prætermittendum quod Hypocrates, aliique Medicinæ antiſtites, hos tamquàm ſalubria & optima alimenta ægrotantibus conceſſerint; non tantùm, ut credidit Mercurialis, pro conſuetudine, & quià maximè in quotidiano victu uterentur, ſed quià neceſſarium & aptiorem ſanitati recuperandæ victum hunc exiſtimabant.

Nec improbanda pariter veniunt legumina & frumentacea, quæ prò frequenti cibo per Quadrageſimam uſurpantur; quin & ſi quid vitii habeant, levi negotio corrigitur, vel coctione, vel, ut notat Galenus, ſi cum aliis plantis mixta comedantur (*b*): plura prætereà dantur ex his, quæ non tantùm in victu ſanorum ſalubriter adhibentur, ſed & in ægrotantium Diætâ, qualia ſunt hordeum, avena, oriza, lentes &c. idem & quoque de oleribus tenendum.

Aſt quid ego veterum exempla in medium protuli, dum quæ quotidiè in ſenſus occurrunt prætermitto; non ne tot religioſi vitam incolumem & ad extremum uſquè ſenium vergunt? qui non modò Quadrageſimale & alia jejunia ab Eccleſiâ indicata accuratiùs obſervant, ſed & quam plura alia, à propriæ Religionis inſtituto ſibi injuncta, ità ut potiorem anni partem, imò & quidam totum annum, hocce victu utantur.

Ex his manifeſtum fit Diætam Quadrageſimalem ſaluberrimam eſſe, modò certas intrà præſcriptas leges coerceatur; nullum enim Medicum fermè fugit, hanc ſummè proficuam eſſe temperamentis ſiccis & præfervidis, alterique præponendam in morbis à ſiccitate & ariditate ſolidorum, ſimùlque ab acrimoniâ fluidorum: nemo neſcit; Diætam hanc, paroxiſmos arthriticos amovere ac antevertere, quâ fortè curarentur, ſi pro diro illo & chronico affectu adeſſet Medicina.

Nec tamèn negamus dari caſus in quibus juſculum & carnes, piſcium,

(*a*) Vid. Mercurial. Lib. 1. variar. Lection. Cap 25. & Zachiæ Quæſt. Med. leg. Lib. 5. Tit. 1. Quæſt. 2.

(*b*) Galen. in Comment. ad Hypocr. Lib. de Rat. vict. in acut.

piſcium, olei & herbarum loco, ſubſtitui debeant; ii ſunt morbi, à laxitate & inertiâ ſolidorum, à fluidorum torpore & viſcoſitate; ſicut etiam adeſſe temperamenta, frigida nempè, pituitoſa, cachectica, quibus nocet Diætâ Quadrageſimalis; quocircà ſuam quilibet ipſe inquirat idioſincraſiam, conſulendi Medici, ſapientiâ & experientiâ docti, tuncque præjudicatas opiniones, falſaſque impugnare, legitimas admittere, ſapientis eſt & Medici.

QUÆSTIO UNDECIMA.

Animalium in Aëre anguſto non renovato detentorum mortis cauſas exponere.

OMNE animantium genus vel in Aëre, vel in Aquis, vel in utroque vitam degit; cuncta organo donantur, quo alternatim recipiant & expellant fluidum ſibi proprium; in terreſtribus animantibus organum illud pulmo vocatur, in aquaticis verò dicitur Branchiæ Gallicè *Oüies*; notando tamen Piſces quoſdam, ex Naturæ Curioſis, reperiri pulmonibus donatos, quales ſunt cete &c. ubi ſemel alternus hic motus, in organis jam memoratis fuit concitatus, ſi fortè defficiat, animantia vivere non poſſe res in confeſſo eſt (*a*).

Vitæ animantium adeò neceſſarium eſt fluidum Aëreum, ut hoc orbata Animalia, citiùs vel minùs citò fato occumbant; juniora namquè tardiùs adultis, aquatica amphibiis, hæc terreſtribus, in Machinâ pneumaticâ ſupremum ineunt diem (*b*); aquis ſubmerſus homo perit deffectu Aëris; Piſces ſub glacie, aut in aquâ unde eductus fuit Aër, citò extinguntur: ut autèm valetudo ſana ſibi conſtet, requiritur Aër purus, nec rarior, nec denſior, qui ſanguinis circuitui promovendo Planè ſit idoneus.

Sicuti, ut jam diximus, nullum Animal vivere poteſt, denegato Aëris uſu, ita nullum in eodem non renovato valet ſubſiſtere, ob vapores e pulmonibus non tantùm, ſed etiam e toto corpore exhalantes, quique conſequenter propriam inquinant Athmoſpheram. Avicula in magno recipiente Aëre communi pleno, ſed non reno-

(*a*) Vid. Arbuthnot effets de l'Air Chap. 5. P. 121.
(*b*) Idem Pag. 123.

vato, & accuratiſſimè clauſo, moritur; Piſcis in vaſe clauſo detentus in aquis, ſine renovatione Aëris, brevì perit; ubicumque magnus hominum confluxus, Aëris intoxicatio metuenda, & dùm præcluſo Aëris aditu, carbones imprudenter accenduntur; quantâ Aëris penuriâ laborent in Carceribus, Noſocomiis, aliiſque id genus locis qui degunt, explicat Illuſtr. Halleſius (a), quantaque foret Machinæ utilitas, nuper ab eodem excogitatæ, cui nomem Ventilatoris indidit: ſilemus pleroſque vapores qui e fodinis Metallicis, aliiſvè ſubterraneis locis erumpunt, necnon nociva Aërem conſpurcantia efflu-via, quæ & atroces morbos, & præſentiſſimam mortem, hominibus animantibuſque inferre poſſe, tragica Medicorum teſtantur obſervata.

Jam verò ſi quærantur cauſæ mortis animantium, in Aëre anguſto non renovato detentorum, notatu neceſſarium credimus, ex Phiſiologicis, quod diductis & elevatis coſtis, depreſſo diaphragmate, in omnem ſenſum amplietur thorax, pulmones ſubeat Aër, flaccidas pulmonales diſtendat veſiculas, complanatorum dimoveantur vaſorum ſanguineorum parietes, ac proindè à ventriculo cordis dextro, ad ultimos arteriæ pulmonalis mæandros feratur ſanguis: huic inſpirationi ſuccedit expiratio, coſtæ deprimuntur, attollitur diaphragma, arctatur thorax, complanantur veſiculæ pulmonares, pars Aëris cum rore tenuiſſimo, ſub formâ halitus tepidi foràs eliminatur.

His habitis, conſequens eſt quod, ut hæc debito peragantur modo, certa ponderis & elaſticitatis proportio ex parte Aëris requiratur; debeat præterea ſervari æquilibrium Aërem inter exteriorem & interiorem, quæ ſi deſſiciant, Animal patiatur neceſſum ſit.

Suo etenim elatere defraudatus ſi ſit Aër, perit ejus in pulmones actio, deſtruitur Aëris internas partes occupantis cum externo æquilibrium; ab hoc duplici malo, quot ſecundariæ labes exurgunt; pulmonis veſiculis ab Aëre non explicatis, brevi ſanguini per viſcus hocce via intercluditur, hæret ille in truncis, hinc palpitatio, anxietas, lypothimia, ſincopes & aſphixia: nihil ergò mirùm, ſi poſt mortem apertis pulmonibus, ubiquè appareant macculæ gangrænodeæ. Aliâ ex parte, pereunte Aëris externi cum interno æquilibrio, neceſſariò inflatur univerſus corporis habitus, ſublatâ enim Athmoſpheræ compreſſione, prorumpunt ad cutem humores; ſed præcipuè Aëre expanſo, turgeſcere debent ventriculus & inteſtina, hinc & dilatato vaſorum hùc confluentium orificio, humores quâ datâ portâ prorumpere, undè vomitus nonnumquàm ſanguinei; tandem ab inteſtinis ità diſtractis, ſumma fieri debet preſſio invaſis horum tunicas perreptantibus, & indè inflammationes brevique gangrenas acceſſeri: alia hùc deſideranda, ex jam dictis facilè deducentur.

(a) Vid. Lib. cui Titulus eſt *le Ventilateur.*

QUÆSTIO DUODECIMA.

Quid externis Senſibus cunctis commune? quid ſingulis proprium ſit?

SI mens noſtra aliquid quovis modo percipiat, illa perceptio Senſus vocatur, cujus duplex notabilis occurrit diſtinctio, quippè reminiſci, ratiocinari, ſimileſvè actiones mentis ad Senſus internos refferuntur, quoniàm ſine ullâ Senſibili mutatione organicâ exercentur, his præ omnibus aliis Animalibus gaudet homo; reliqui autem Senſus, qui ex mutatione corporeâ excitantur, quandòque in aliis animantibus perfectiores, Senſus externi dicuntur; hi quinque reſcenſentur, tactus nimirùm, guſtus, olfactus, auditus & viſus: quid his commune? quid proprium? id indagandum proponitur.

Tactus, latiùs ſumendo vocabulum, ſolo contactu, cutis beneficio exercetur; hunc aliarum ſenſationum eſſe baſim, & non niſi prò minoris perfectionis gradu differre exiſtimarunt percelebres nonnulli (*a*). Senſus is per totam cutim diffunditur nervorum miniſterio, qui in ejus ſuperficie, poſt ſolitas diviſiones, abeunt in exiguiſſimas papillas, ſub cuticulâ latentes, in apicibus digitorum præſertim conſpicuas; facilè etiam deprehenduntur in linguâ, labiis, volâ manuum, in utriuſquè ſexus genitalibus, in mammis, aliiſque partibus exquiſitiori Senſu donatis, quibus innoteſcunt diverſæ corporum qualitates, calidum putà, frigidum, humidum, ſiccum, molle, durum, læve, aſperum &c. tactus idcircò omnibus ferè humani corporis partibus tribuitur.

Verùm alio Senſu magis proprio, tactus ex Illuſtr. Hallero, dicitur mutatio à corporibus externis, quæ in cute orta, animæ repreſentatur, & imprimis in digitorum manus apice; ibi enim jam memoratæ qualitates tangibiles, longè accuratiùs diſtinguntur (*b*).

Corpora ſpiculis ſalinis referta, linguæ admota, hanc afficiunt & quandam excitant ſenſationem, quæ guſtus dicitur: à tactus organo in eo tantùm differt, quod præcipuè in linguâ exerceatur, licet huic etiam conferant, non aſſentiente Hallero (*c*), palatum & viciniores partes, quæ illius ſenſationis haùd omninò expertes videntur; legitur namquè in Ephemeridibus Germaniæ Hiſtoria pueri elinguis, qui omnia ſaporum genera rectè diſcernebat; idem reffert de puellâ, apud Acta Academiæ Pariſienſis merit. de Jeuſſieu. Papillæ nerveæ ſapidorum impreſſionibus excipiendis aptæ, ad tria genera refferri

(*a*) Illuſtr. Le Cat Traité des Sens Pag. 4.
(*b*) Vid. prim. lin. Phyſiol. n°. 423.
(*c*) Vid. Lib. citat. n°. 446.

queunt, à nono nervorum pari ortum trahentes, quas excipit & retinet corpus linguæ reticulare. (a)

Olfactui proſpicit primum nervorum par, quod in varia & innumera filula diviſum, per foramina oſſis ethmoidei traducitur, ſubſtantiam penetrant membranæ cujuſdam, mollis, vaſculoſæ, poroſæ, papilloſæ, internam narium cavitatem conveſtientis, quæ pituitariæ nomine donatur, in eâquè à corporibus odoriferis excitatur tactus ſpecies, olfactus dicta.

Soni perceptio auditus dicitur, aurem eſſe hujus ſenſationis organum, neminem fugit, quæ excitatur in nervi accouſtici expanſis propaginibus, plura alia concurrunt, in quibus enarrandis, brevitatis cauſâ ſuperſedemus, de his conſulantur jam memorati Scriptores. Tandem nervus opticus in occuli fundo à radiis lucis agitatus, viſus Senſum nobis præbet, de cujus organi multiplici ſtructurâ, nihil eſt quod ulteriùs proponam, cum jam fuſè & eleganter ab egregio Athletâ id fuerit indagatum.

Senſibus externis compendioſè jam indicatis commune eſt, ex Hallero, (b) quod ab objectis externis percuſsâ medullâ teneri pulpoſique nervi, aliquam mutationem per fluidum nerveum, ad eam cerebri ſedem perferat, in quâ primùm fibræ nervi percuſſi oriuntur, nihil (inquit Illuſt. hic Vir) ultrà ſcitur. Omnibus igitùr externis Senſibus commune eſt, percipere rem aliquam corpori applicatam, ſed quoniàm unicâ in parte corporis, ſolis v. g. occulis percipio lucem, quam nullo alio organo ſentienti percipere poſſem; conſequens eſt occulum aliud eſſe organum ſentiens & diſtinctum à reliquis. Lingua ſi ei ſapidum aliquod applicetur, ſentit quoquè hæc omnia calida vel frigida, & dolore afficitur, non ſolùm in tactus, ſed & in guſtus organo; verùm ſaporem quem percipimus, refferri non poſſe ad generalem tactum manifeſtum eſt, cum talis Senſatio niſi in linguâ reliquiſque oris partibus exerceri queat.

Quid plura? omnes nervi ſenſuum validè affecti dolorem exhibent, undè ſequitur quod dolor non tantùm pertineat ad nervos tactus, ſed & ad reliquos omnes ſentientes; ità occulus à majori luce afficitur, auris à ſono accutiori dolet, lingua à ſapore acriori vellicatur, ſuccutitur membrana pituitaria à fragrantioribus corporum effluviis; verùm nec motus in guſtatorio nervo erit ſapidus, nec motus in occulo erit color, ſed motus aliquis ſpecialis, ab objecto excitatus requiritur. Hæc breviter & pro viribus exarata ſatis indicant, quid externis Senſibus cunctis commune, & quid ſingulis proprium ſit: nunc verò

Claudite jam rivos, pueri, ſat Prata biberunt.

Virgil. Eclog. 3.

(a) Vid. Fuſiùs different. D. Le Cat Traité des Sens P. 24.
(b) Prim. lin. Phyſiol. nº. 544.

FINIS.